

Mare liberum

Hugo de Groot

bron

Hugo de Groot, *Mare liberum*. Ludovici Elzevirij, Lugdunum Batavorum [Leiden] 1609

Zie voor verantwoording: https://www.dbnl.org/tekst/groo001mare01_01/colofon.php

Let op: werken die korter dan 140 jaar geleden verschenen zijn, kunnen auteursrechtelijk beschermd zijn.

Ad principes populosque liberos orbis christiani.

ERROR est non minus vetus quam pestilens, quo multi mortales, ij autem maxime qui plurimum vi atque opibus valent, persuadent sibi, aut, quod verius puto, persuadere conantur, iustum atque iniustum non suapte natura, sed hominum inani quadam opinione atque consuetudine distingui. Jtaque illi et leges et aequitatis speciem in hoc inventa existimant, ut eorum qui in parendi conditione nati sunt dissensiones atque tumultus coerceantur: ipsis vero qui in summa fortuna sunt collocati, ius omne aiunt ex voluntate, voluntatem ex utilitate metiendam. Hanc autem sententiam absurdam plane atque naturae contrarium auctoritatis sibi nonnihil conciliasse haud adeo mirum est; cum ad morbum

communem humani generis, quo sicut vitia ita vitiorum patrocinia sectamur, accesserint adulantium artes quibus omnis potestas obnoxia est. Sed contra extiterunt nullo non saeculo viri liberi, sapientes, religiosi, qui falsam hanc persuasionem animis simplicium evellerent, caeteros autem eius defensores impudentiae convincerent. Deum quippe esse monstrabant conditorem rectoremque vniuersi, imprimis autem humanae naturae parentem, quam ideo, non uti caetera animantia, in species diversas, variaque discrimina segregasset, sed unius esse generis, una etiam appellatione voluisset contineri, dedisset insuper originem eandem, similem membrorum compagem, vultus inter se obversos, sermonem quoque et alia communicandi instrumenta, ut intelligerent omnes naturalem inter se societatem esse atque cognationem. Huic autem a se fundatae aut domui aut ciuitati summum illum principem patremque familias suas quasdam scripsisse leges, non in aere aut tabu-

*lis, sed in sensibus animisque singulorum, ubi invitis et aversantibus legendae
occurrent. his legibus summos pariter atque infimos teneri. in has non plus regibus
licere, quam plebi aduersus decreta decurionum, decurionibus contra praesidium
edicta, praesidibus in regum ipsorum sanctiones. Quin illa ipsa populorum atque
urbium singularum iura ex illo fonte dimanare, inde sanctimoniam suam atque
maiestatem accipere. Sicut autem in ipso homine alia sunt quae habet cum omnibus
communia, alia quibus ab altero quisque distinguitur, ita earum rerum quas in usum
hominis produxisset natura alias eam manere communes, aliasc cuiusque industria
ac labore proprias fieri voluisse. de utrisque autem datas leges, ut communibus
quidem sine detrimento omnium omnes uterentur, de caeteris autem quod cuique
contigisset eo contentus abstineret alieno. Haec si homo nullus nescire potest nisi
homo esse desierit, haec si gentes uiderunt quibus*

ad verum omne caecutientibus sola naturae fax illuxit, quid vos sentire ac facere aequum est, principes populiue Christiani? Si quis durum putat ea a se exigere quae tam sancti nominis professio requirit, cuius minimum est ab iniuriis abstinere, certe quid sui sit officij scire quisque potest ex eo quod alteri praecipit. Nemo est vestrum qui non palam edicat rei quemque suae esse moderatorem et arbitrum: qui non fluminibus locisque publicis cives omnes uti ex aequo et promiscue iubeat, qui non commeandi commercandique libertatem omni ope defendat. Sine his si parva illa societas, quam rempublicam vocamus, constare non posse iudicatur (et certe constare non potest) quamobrem non eadem illa ad sustinendam totius humani generis societatem atque concordiam erunt necessaria? Si quis adversus haec vim faciat, merito indignamini, exempla etiam pro flagitii magnitudine statuitis, non alia

de causa nisi quia ubi ista passim licent status imperii tranquillus esse non potest. Quod si rex in regem, populus in populum inique et violente agat, id nonne ad perturbendam magnae illius civitatis quietem et ad summi custodis spectat iniuriam? Hoc interest, quod sicut magistratus minores de vulgo iudicant, vos de magistratibus, ita omnium aliorum delicta cognoscenda vobis et punienda mandavit rex universi, vestra exceptit sibi. Is autem quanquam supremam animadversionem sibi reservat, tardam, occultam, inevitabilem, nihilominus duos a se iudices delegat qui rebus humanis intersint, quos nocentium felicissimus non effugit, conscientiam cuique suam et famam sive existimationem alienam. Haec tribunalia illis patent quibus alia praclusa sunt: ad haec infirmi provocant: in his vincuntur qui vincunt viribus, qui

licentiae modum non statuunt, qui vili putant constare quod emitur humano sanguine, qui iniurias iniuris defendunt, quorum manifesta facinora necesse est et consentiente bonorum iudicio damnari, et sui ipsorum animi sententia non absolvi. Ad utrumque hoc forum nos quoque novam causam afferimus: non hercule de stillicidijs aut tigno iniuncto, quales esse privatorum solent, ac ne ex eo quidem genere quod frequens est inter populos, de agri iure in confinio haerentis, de amnis aut Insulae possessione: sed de omni prope oceano, de iure navigandi, de libertate commerciorum. Inter nos et Hispanos haec controuersa sunt: Sitne immensum et vastum mare regni unius nec maximi accessio: populone cuiquam jus sit volentes populos prohibere ne uendant, ne emant, ne permutent, ne denique commeent inter sese: potueritne quisquam quod suum nunquam fuit elargiri, aut inuenire quodiam erat alienum: an ius aliquod tribuat manifesta longi temporis

iniuria. In hac disceptatione ipsis qui inter Hispanos praecipui sunt divini atque humani iuris magistri calculum porrigimus, ipsius denique Hispaniae proprias leges imploramus. Id si nihil iuvat, et eos quos ratio certa convincit cupiditas vetat desistere, vestram principes maiestatem, vestram fidem quotquot estis ubique gentes appellamus. Non perplexam, non intricatam movemus quaestionem. Non de ambiguis in religione capitibus, quae plurimum habere videntur obscuritatis, quae tantis tam diu animis decertata, apud sapientes hoc fere certum reliquerunt, nusquam minus inveniri veritatem quam ubi cogitur assensus. Non de statu nostrae reipublicae, et libertate armis haud parta sed vindicata: de qua recte statuere ij demum possunt qui iura patria Belgarum, mores avitos, et institutum non in leges regnum, sed ex legibus principatum accurate cognoverint. in qua tamen quaestione aequis iudicibus extremae servitutis depulsa necessitas, subti-

lius inquirentibus decreti tot nationum publica auctoritas, infensis etiam et male volis adversariorum confesso nihil dubitandum reliquit. Sed quod hic proponimus nihil cum istis commune habet. nullius indiget anxiae disquisitionis. non ex divini codicis pendet explicatione, cuius multa multi non capiunt, non ex unius populi scitis quae caeteri merito ignorant. Lex illa e cuius praescripto iudicandum est inventu est non difficilis, utpote eadem apud omnes: et facilis intellectu, utpote nata cum singulis, singulorum mentibus insita. Ius autem quod petimus tale est, quod nec rex subditis negare debeat, neque Christianus non Christianis. A natura enim oritur, quae ex aequo omnium parens est, in omnes munifica, cuius imperium in eos extenditur qui gentibus imperant, et apud eos sanctissimum est qui in pietate plurimum profecerunt. Cognoscite hanc causam principes, cognoscite populi. si quid iniquum postulamus, scitis quae ve-

stra et è vobis eorum qui viciniore nobis estis apud nos semper fuerit auctoritas. monete parebimus. Quin si quid a nobis hac in re peccatum est, iram vestram, odium denique humani generis non deprecamur. Sin contra se res habet, quid vobis censendum, quid agendum sit, uestrae religioni et aequitati relinquimus. Olim inter populos humaniores summum nefas habebatur armis eos impetere qui res suas arbitris permetterent. contra qui tam aequam conditionem recusarent, ij non ut unius sed ut omnium hostes ope communi conprimebantur. itaque eam in rem videmus icta federa, iudices constitutos. Reges ipsi validaeque gentes nihil aeque gloriosum, ac magnificum deputabant, quam aliorum coercere insolentiam, aliorum infirmitatem atque innocentiam sublevare. Qui si mos hodieque obtineret, ut humani nihil a se alienum homines arbitrarentur, profecto orbe non paulo pacatiore uteremur. refrigesceret enim multorum audacia, et qui iustitiam utilitatis

causa nunc negligunt iniustitiam damno suo dediscerent. Sed hoc ut in causa isthac non frustra forte speramus, ita illud certo confidimus, bene rebus expensis existimatos vos omnes imputari nobis non magis posse pacis moras, quam belli causas: ac proinde uti hactenus amici nobis fauentes atque bene voli fuistis, ita nos aut etiam magis in posterum fore. quo nihil optatius ijs potest contingere qui primam partem felicitatis putant bene facere, alteram bene audire.

Errata in contextu sic corrige.

In praefat. lin. antep. scribe vos. p. 3. lin. 16. *probabiliores Victoria putat*, p. 9. lin. 3. *intrepide aff.* p. 14. lin. 8. *proprium quid* p. 18. lin. 9. *genuina* p. 21. lin. 15. *servo* p. 25. lin. 5. *prohibeam* & lin. 17 *maris* p. 26. lin. 6. *asserit* p. 27. lin. 9. *at alios* p. 31. lin. ult. *maris, ambitu Maur.* p. 46. lin. 2. *nationum* p. 63. lin. 6. τοὺς ἑτέρους p. 64. lin. 2. καὶ & lin. 14. *Centaurica* p. 66. lin. 22. *inultos*. In allegatis invenies interdum *de pro d.* id est dicto. *S pro s.* id est supra. *4 pro q.* I. quaestione: & si qua similia.

Mare Libervm sive de ivre qvod Batavis competit ad indicana commercia dissertatio.

Capvt I. *lure gentium quibusvis ad quosvis libe- ram esse navigationem.*

PROPOSITVM est nobis breviter ac dilucide demonstrare, jus esse Batavis, hoc est Ordinum Federatorum Belgicogermaniae subditis, ad Indos, ita uti navigant navigare, cumque ipsis commercia colere. Fundamentum struemus hanc juris Gentium, quod primarium vocant, regulam certissimam, cujus perspicua atque immutabilis est ratio: licere cuivis genti quamvis alteram adire, cumque ea negotiari. Deus hoc ipse per naturam loquitur, cum ea cuncta quibus vita indiget, omnibus locis suppeditari a natura non vult: artibus etiam alijs alias gentes dat excellere. Quo ista? nisi quod vo-

luit mutua egestate & copia humanas fovendi amicitias, ne singuli se putantes sibi ipsis sufficere, hoc ipso redderentur insociabiles? Nunc factum est ut gens altera alterius suppleret inopiam, divinae justitiae instituto, ut eo modo (sicut Plinius dicit) quod genitum⁺ esset uspiam, apud omnes natum videretur. Poëtas itaque canentes audimus:

⁺*Panegy.*

⁺*Nec vero terrae ferre omnes omnia possunt.*

⁺*Virgil.*

Item:

Excudent alij: & quae sequuntur.

Hoc igitur qui tollunt, illam laudatissimam tollunt humani generis societatem, tollunt mutuas benefaciendi occasiones, naturam denique ipsam violant. Nam & ille quem Deus terris circumfudit Oceanus, undique & undique versus navigabilis, & ventorum stati aut extraordinarij status, non ab eadem semper, & a nulla non aliquando regione spirantes, nonne significant satis concessum a natura cunctis gentibus ad cunctas aditum? Hoc Seneca summum Naturae beneficium putat,⁺ quod & vento gentes locis dissipatas miscuit, & sua omnia in regiones ita descripsit, ut necessarium mortalibus esset inter ipsos commercium. Hoc igitur jus ad cunctas gentes aequaliter pertinet: quod clarissimi Iurisconsulti eo usque producunt, ut negent ullam rempublicam aut Principem prohibere in⁺ uni-

⁺3. 4. *Nat. qu.*

⁺*Inst. de rerum divis. §. 1.*

versum posse, quo minus alij ad subditos suos⁺ accedant, & cum illis negotientur. Hinc jus descendit hospitale sanctissimum: hinc querelae:

*Quod genus hoc hominum, quaeve hunc tam barbara morem⁺
Permittit patria? hospitio prohibemur arenae.*

Et alibi

*littusque rogamus
Innocuum, et cunctis undamque auramque patentem.⁺*

Et scimus bella quaedam ex hac causa coepisse,⁺ ut Megarensibus in Athenienses, Bononiensibus in Venetos: Castellam etiam in⁺ Americanos has justas potuisse belli causas esse, & caeteris probabiliores. Victoria putat, si⁺ peregrinari & degere apud illos prohiberentur, si arcerentur a participatione earum rerum quae⁺ jure gentium aut moribus communia sunt, si denique ad commercia non admitterentur. Cui simile est quod in Mosis historia, & inde⁺ apud Augustinum legimus, justa bella Israëlitae contra Amorraeos gessisse, quia innoxius transitus denegabatur: qui IVRE HVMANAE SOCIETATIS aequissimo patere debebat. Et hoc nomine Hercules Orchomeniorum,⁺ Graeci sub Agamemnone Mysorum Regi arma intulerunt: quasi libera essent naturaliter itinera ut Baldus dixit: accusanturque a⁺ Ger-

⁺ et L. nemo igitur ff eod. vide Gent. de iure belli lib. 1. c. 19 vid. L. mercatores C. de Comm.

⁺ Virgil. 1. Aen.

⁺7. Aeneid.

⁺Diod. 11. Plutar. Pericle.

⁺Sig. ult. de reb. Ital.

⁺Vict. de Indis parte 2, n. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

⁺Adde Covar. in c. peccatum. §. 9. n. 4. ibi: Quinta.

⁺Num. c. 20. August. lib. 4. qu 44. super. Num. Et est c. ult. 23. 4. 2.

⁺Sophocl. Trachin.

⁺3. Cons. 293

manis apud Tacitum Romani, quod⁺ colloquia congressusque gentium arcerent, fluminaque & terras & coelum quodammodo ipsum clauderent. Nec ullus titulus Christianis quondam in Sarracenos magis placuit,⁺ quam quod per illos terrae Iudaeae aditu arcerentur. Sequitur ex hac sententia Lusitanos, etiamsi domini essent earum regionum ad quas Batavi proficiscuntur, injuriam tamen facturos si aditum Batavis & mercatum praeccluderent. Quanto igitur iniquius est volentes aliquos a volentium populorum commercio secludi, illorum opera quorum in potestate nec populi isti sunt, nec illud ipsum, qua iter est; quando latrones etiam & piratas non alio magis nomine detestamur, quam quod illi hominum inter se sommeatus obsident atque inestant?

⁺4. *Histor.*

⁺*Alci. 7. cons. 130. Cov. cap. peccatum p. 2. §. 9. Bart. ad L. 1. C. de Pagan.*

Capvt II.

Lusitanos nullum habere ius dominii in eos Indos ad quos Batavi navigant titulo inventionis.

NON esse autem Lusitanos earum partium dominos ad quas Batavi accedunt, puta Iavae, Taprobanae, partis maximae Moluccarum, certissimo argumento colligimus,

quia dominos nemo est eius rei quam nec ipse unquam nec alter ipsius nomine possedit. Habent insulae istae quas dicimus & semper habuerunt suos Reges, suam rempublicam, suas leges, sua jura: Lusitanis mercatus, ut aliis gentibus conceditur: itaque & tributa cum pendunt, & jus mercandi à Principibus exorant, dominos se non esse, sed ut externos advenire satis testantur: ne habitant quidem nisi precario. Et quanquam ad dominium titulus *non* sufficiat, quia & possessio requiritur, cum aliud sit rem habere, aliud jus ad rem consequendam, tamen ne titulum quidem dominij in eas partes Lusitanis ullum esse affirmo, quem non ipsis eripuerit Doctorum, & quidem Hispanorum sententia. Primum si dicent inventionis praemio eas terras sibi cessisse, nec jus, nec verum dicent. Invenire enim non illud est oculis⁺ vsurpare, sed apprehendere, vt Gordiani epistola ostenditur: unde Grammatici invenire & occupare pro verbis ponunt idem significantibus: & tota Latinitas quod adepti⁺ sumus, id demum invenisse nos dicit, cui oppositum est perdere. Quin & ipsa naturalis ratio, & legum diserta verba, & eruditiorum interpretatio manifeste ostendit ad titulum dominij parandum eam demum sufficere inventionem quae cum possessione conjuncta

⁺*L. Si Barsutorem C. de fidejuss. Non Marc. c. 4 in verbo occupare.*

⁺*Vid. Conan. comm. juris Civil. li. 3 c. 3 in fine. Vide Donell. de lure Civili li 4. c. 10. Instit. de rerum divis. §. illud quaesitum est.*

est, ubi scilicet res mobiles apprehenditur, aut immobiles terminis atque custodia⁺ sepiuntur: quod in hac specie dici nullo modo potest. Nam praesidia illic Lusitani nulla habent. Quid quod ne reperisse quidem Indiam ullo modo dici possunt Lusitani, quae tot à saeculis fuerat celeberrima. Iam ab Horatij tempore:

⁺L. 3. §. *Neratius. in fine. ff. de acq. possess.*

*⁺Impiger extremos currit mercator ad Indos
Per mare pauperiem fugiens.*

⁺Lib. 1. epist. 1.

Taprobanes pleraque quam exacte nobis⁺ Romani describere? Iam vero & caeteras insulas ante Lusitanos non finitimi tantum Persae & Arabes, sed Europaei etiam, praecipue Veneti noverant. Praeterea inventio nihil⁺ juris tribuit, nisi in ea quae ante inventionem nullius fuerant. Atqui Indi cum ad eos Lusitani venerunt, etsi partim idololatrae, partim Mahumetani erant, gravibusque peccatis⁺ involuti, nihilominus publice atque privatim rerum possessionumque suarum dominium habuerunt, quod illis sine justa causa eripi non potuit. Ita certissimis rationibus post alios auctores maximi nominis concludit Hispanus Victoria: *Non possunt, inquit, Christiani⁺ seculares aut Ecclesiastici potestate civili et principatu privare infideles, eo duntaxat titulo, quia infideles sunt, nisi ab eis alia iniuria profecta sit.* Fides enim, ut recte inquit Thomas, non⁺ tol-

⁺Vide Plin. *Nat. histor. lib. 6. c. 22.*

⁺L. 3. *ff. de acquir. rerum dom.*

⁺Covar. *in c. peccatum. §. 10. n. 2. et 4. et 5.*

⁺De *potest. civili parte 1. num c.*

⁺52. 2. q. 10. *art. 12.*

lit jus naturale aut humanum, ex quo dominia profecta sunt. Imo credere infideles non esse rerum suarum dominos, haeticum⁺ est: & res ab illis possessas illis ob hoc ipsum eripere furtum est, & rapina, non minus quam si idem fiat Christianis. ^{+ Vict. de Indis parte 1. n. 4. 5. 6. 7. et n. 19.} Recte igitur dicit Victoria non magis ista ex causa Hispanis jus in Indos quaesitum, quam Indis fuisset in Hispanos, si qui illorum priores in Hispaniam venissent. Neque vero sunt Indi Orientis amentes & insensati, sed ingeniosi & solertes, ita vt ne hinc quidem praetextus subijciendi possit desumi, qui tamen per se satis est manifestae iniquitatis, iam olim Plutarchus πρόφρασιν πλεονεξίας fuisse dicit ἡμερώσαι τὰ βαρβαρικά, improbam scilicet alieni cupiditatem hoc sibi velum obtendere, quod barbariem mansuefaciat. Et nunc etiam color olle redigendi invitas gentes ad mores humaniores, qui Graecis olim & Alexandro⁺ usurpatus est, à Theologis omnibus, praesertim Hispanis, improbus, atque impius censetur. ^{+ Vide Vasq. in praef. n. 5.}

Capvt III.

Lusitanos in Indos non habere ius dominij titulo donationis Pontificiae.

SECUNDO si Pontificis Alexandri Sexti divisione vtentur, ante omnia illud attendendum est, volueritne Pontifex con-

tentiones tantum Lusitanorum & Castellanorum dirimere, quod potuit sane, ut lectus inter illos arbiter, sicut & ipsi Reges jam ante inter se ea de re foedera quaedam pepigerant: & hoc si ita est, cum res inter alios acta sit, ad caeteras gentes non pertinebit: an vero prope singulos Mundi trientes duobus populis donare. Quod etsi voluisset, & potuisset Pontifex, non tamen continuo sequeretur dominos eorum locorum esse Lusitanos, cum⁺ donatio dominum non faciat, sed secuta traditio: quare & huic causae possessio deberet accedere. Tum vero si quis jus ipsum sive divinum sive humanum scrutari volet, non autem ex commodo suo metiri, facile deprehendet donationem ejusmodi ut rei alienae nullius esse momenti Disputationem de potestate Pontificis, hoc est Episcopi Romanae Ecclesiae, hic non aggrediar, nec quicquam ponam nisi ex hypothesi, hoc est quod confitentur homines inter eos eruditissimi, qui plurimum Pontificiae tribuunt auctoritati: maxime Hispani: qui cum pro sua perspicacia facile viderent Dominum Christum omne à se terrenum imperium abdicasse mundi certe totius dominium, qua homo fuit, non habuisse, & si habuisset, nullis tamen argumentis astrui posse jus illud in Petrum, aut Romanam Ecclesiam Vicarii jure translatum: cum

⁺*Vide Osorium.*

⁺*Vide Inst. de rerum divis. §. per tradit.*

⁺*Luc. 12. 14. Iohan. 18. 36. Vict. de Indis p. 1. num. 25.*

alias etiam certum sit multa Christum⁺ habuisse in quae Pontifex non successerit, interpretes affirmarunt (vtar ipsorum verbis)⁺ Pontificem non esse dominum civilem aut temporalem totius orbis. Imo etiam si quam tamen non recte exerciturum, cum spirituali sua jurisdictione contentus esse debeat, saecularibus autem Principibus eam concedere nullo modo posse. Tum vero si quam habeat potestatem temporalem, eam habere, ut⁺ loquuntur, in ordine ad spiritualia. Quocirca nullam illi esse potestatem in populos infideles, ut qui ad Ecclesiam non pertineant. Vnde sequitur ex sententia Cajetani & Victoriae & potioris partis tam Theologorum quam Canonistarum, non esse idoneum titulum aduersus Indos vel quia Papa dederit provincias illas tanquam dominus absolute, vel quia non recognoscunt dominium Papae: atque adeo ne Saracenos quidem isto titulo unquam spoliatos.

Capvt IV.

Lusitanos in Jndos non habere ius dominii titulo belli.

Hls igitur sublatis cum manifestum sit, ⁺ quod & Victoria scribit, Hispanos ad ter-

⁺Vict. 16. n. 27.

⁺Vide Vasq. c. 21. contro. ill. Turr. Crem. lib. 2. c. 113. Hugo 69. dist. cum ad Verum Bern. in 2. lib. ad Eug. Vict. de Ind. p. 1. n. 27. Cov. in c. pecca. §. 9. n. 7.

⁺Matt. 20. 26. Iohan. 6. 15. Matt. 17. 27. Vict. ib. n. 28. Cov. de loco. 1. Cor. 5. in fine. Thom. 2. 2. 12. 2. Ayala li. 1. c. 2. n. 29. Vict. ibi. n. 30. Cov. d. loco. Vide locum Caietani infra Thom. 2. 2. q. 66. art. 8. Silv. de infid. §. 7. Inn. in c. quod super his devoto.

Vict. n. 31.

⁺d. n. 31.

ras remotiores illas navigantes nullum jus secum attulisse occupandi eas provincias, unus duntaxat titulus belli restat, qui & ipse si justus esset, tamen ad dominium proficere non posset, nisi jure praedae, hoc est post occupationem. Atqui tantum abest ut Lusitani eas res occupaverint, ut cum plerisque gentibus quas Batavi accesserunt, bellum eo tempore nullum haberent. Et sic igitur nullum jus illis quaeri potuit: cum etiam si quas ab Indis pertulissent injurias, eas longa pace & amicis commerciis remisisse merito censcantur. Quanquam ne fuit quidem quod bello obtenderent. Nam qui Barbaros bello persecuntur, ut Americanos Hispani, duo solent praetexere, quod ab illis commercio arceantur, aut quod doctrinam verae religionis illi nolint agnoscere. Et commercia quidem Lusitani ab Indis impetrarunt, ut hac in parte nihil habeant quod quaerantur. Alter vero⁺ obtentus nihilo est justior, quam ille Graecorum in Barbaros, quo Boëtius respexit:

*An distant quid dissidentque mores,
Iniustas acies, et fera bella movent,
Alternisque volunt perire telis?⁺
Non est iusta satis saevitiae ratio.*

⁺Vide. Vasq. c. 24. contr. ill. Vict. p. 2. de Indis n. 10. Metr. 4. lib. 4. de consol.

⁺2. 2. q. 10. art 8. c. de ludaeis dist. 45. c. qui sincera. eadem dist. Innoc. d. loco. Barto. ad l. 1. C. de pag. Covarr. ad c. peccatum

Ista autem & Thomae & Concilij Toletani & Gregorii & Theologorum, Canonistarum, Iurisprudentiumque fere omnium conclusio est: Quantumcunque fides annuntiata sit

Barbaris (nam de his qui subditi ante fuerunt⁺ Christianis Principibus, item de Apostatis alia est quaestio) probabiliter & sufficienter, & si noluerint eam respicere, non tamen licere hac ratione eos bello persequi, & spoliare bonis suis. Operae pretium est in hanc rem ipsa Cajetani verba describere: *Quidam, ait,⁺ infideles nec de iure nec de facto subsunt secundum temporalem iurisdictionem Principibus Christianis, ut inveniuntur pagani, qui nunquam imperio Romano subditi fuerunt, terras habitantes, in quibus Christianum nunquam fuit nomen. Horum namque domini, quamvis infideles, legitimi domini sunt, sive regali, sive politico regimine gubernantur: nec sunt propter infidelitatem à dominio suorum privati, quum dominium sit ex iure positivo, et infidelitas ex divino iure, quod non tollit ius positivum, ut superius in quaestione habitum est. Et de his nullam scio tegem quoad temporalia. Contra hos nullus Rex, nullus Imperator, nec Ecclesia Romana potest movere bellum ad occupandas terras eorum, aut subijciendos illos temporaliter: quia nulla subest causa iusta belli, cum Iesus Christus Rex Regum, cui data est potestas in coelo et in terra, miserit ad capiendam possessionem mundi, non milites armatae militiae, sed sanctos praedicatores, sicut oves inter lupos. Vnde nec in testamento veteri, ubi armata manu possessio erat capienda, terrae infidelium*

⁺p. 2. §. 9. et 10. *Ayala de iure belli lib. 1. c. 2. n. 28. argum. Matth. 10. 23.*

⁺ad Sum. Thom. 2. 2. 4. 66. art. 8.

indictum lego bellum alicui propter hoc quod non erant fideles: sed quia nolebant dare transitum, vel quia eos offenderant, ut Madianitae, vel ut recuperarent sua, divina largitate sibi concessa. Vnde GRAVISSIME PECCAREMVS, si fidem Christi Iesu per hanc viam ampliari contenderemus: nec essemus LEGITIMI DOMINI illorum: sed MAGNA LATROCINIA committeremus, et teneremur ad restitutionem, utpote INIVSTI DEBELLATORES AVT OCCVPATORES. Mittendi essent ad hos praedicatores boni viri, qui verbo et exemplo converterent eos ad Deum: et non qui eos opprimant, spolient, scandalizent, subjiciant, et duplo gehennae filios faciant, more Pharisaeorum. Et in hanc formam audimus saepe à Senatu in Hispania, & Theologis praecipue Dominicanis decretum fuisse, sola verbi praedicatione non bello Americanos ad fidem traducendos: libertatem etiam quae illis eo nomine erepta esset, restitui debere, quod à Paulo tertio Pontifice, & Carolo Quinto Imperatore Hispaniarum Rege comprobatum dicitur. Omittimus jam Lusitanos in plerisque partibus religionem nihil promovere, ne operam quidem date, cum soli lucro invigilent. Imo & illud ibi verum esse, quod de Hispanis in America Hispanus scripsit, non⁺ miracula, non signa audiri, non exempla vitae

⁺*Vict. p. 1. §. 38.*

religiosae, quae ad eandem fidem alios possent impellere, sed multa scandala, multa facinora, multas impietates. Quare cum & possessio & titulus deficiat possessionis, neque res ditionesque Indorum pro talibus haberi debeant quasi nullius ante fuissent, neque cum illorum essent, alijs recte acquiri potuerint, sequitur Indorum populos, de quibus nos loquimur, Lusitanorum proprios non esse, sed liberos, & sui juris: de quo ipsi doctores⁺ Hispani non dubitant.

⁺*Vict. in finem par. 2. 1.
relect. de Indis.*

Capvt V.

Mare ad Indos aut ius eo navigandi non esse proprium Lusitanorum titulo occupationis.

Si ergo in populos terrasque & ditiones Lusitani jus nullum quaesiverunt, videamus an mare & navigationem, aut mercaturam sui juris facere potuerint. De mari autem prima sit *consideratio*, quod cum passim in iure aut nullius, aut *commune*, aut *publicum* *lurisgentium* dicatur, hae voces quid *significent* ita *commodissime* explicabitur, si Poëtas ab Hesiodo omnes, & Philosophos, & Iurisconsultos veteres imitati in tempora distinguamus, ea, quae tempore forte haud longo, certa tamen ratio-

ne & sui natura discreta sunt. Neque nobis vitio veri debet si in juris à natura procedentis explicatione auctoritate & verbis eorum utimur quos constat naturali iudicio plurimum valuisse. Sciendum est igitur in primordijs vitae humanae aliud quam nunc est dominium, aliud communionem fuisse.⁺ Nam dominium nunc proprium id significat, quod scilicet ita est alicujus ut alterius non sit eodem modo. Commune autem dicimus, cujus proprietates inter plures consortio quodam aut consensu collata est exclusis alijs. Linguarum paupertas coëgit voces easdem in re non eadem usurpare. Et sic ista nostri motis nomina ad jus illud pristinum similitudine quadam & imagine referuntur. Commune igitur tunc non aliud fuit quam quod simpliciter proprio opponitur: Dominium autem facultas non injusta utendi re⁺ communi, quem usum Scholasticis visum est facti non juris vocare, quia qui nunc in jure usus vocatur, proprium est quiddam, aut ut illorum more loquar, privative ad alios dicitur. Iure primo Gentium, quod & Naturale interdum dicitur, & quod Poëtae alibi aetate aurea, alibi Saturni aut Iustitiae regno depingunt, nihil proprium fuit: quod Cicero dixit: *Sunt autem privata nulla natura*. Et Horatius:

⁺Vide *Glos. et Castr. in l. ex hoc iure et c. ius nat. dist. 1.*

⁺Vide *Vasq. contro. usu frequ. c. 1. num. 10. c. exijt qui seminat de Verb. sig. in 6. clem. exivi de paradiso de verb. sign.*

*Nam PROPRIAE telluris HERVM NATVRÀ nec illum,
Nec me nec quenquam statuit.*

Neque enim potuit natura dominos distinguere. Hoc igitur significatu res omnes eo tempore communes fuisse dicimus, idem innuentes quod Poëtae cum primos homines in medium quaesivisse, & iustitiam casto sedere res medias tenuisse dicunt: quod ut clarius explicent, negant eo tempore campos limite partitos, aut commercia fuisse ulla.⁺

⁺*Avienus in Arat.*

*promiscua rura per agros
Praestiterant cunctis COMMVNIA cuncta VIDERI.*

Recte additum est *videri* propter translationem ut diximus vocabuli. Communio autem ista ad usum referebatur:⁺

⁺*Seneca Octavia.*

*pervium cunctis iter,
COMMVNIS VSVS omnium rerum fuit.*

Cujus ratione dominium quoddam erat, sed universale, & indefinitum: Deus enim res omnes huic aut illi dederat, sed humano generi, atque eo modo plures in solidum eiusdem rei domini esse non prohibebantur: quod si hodierna significatione sumamus dominium, contra omnem est rationem. Hoc

enim proprietatem includit, quae tunc erat penes neminem.

Aptissime autem illud dictum est:

*omnia rerum⁺
Vsurpantis erant.*

⁺ *Avienus.*

Ad eam vero, quae nunc est, dominiorum distinctionem non impetu quodam, sed paulatim ventum videtur, initium ejus monstrante Natura. Cum enim res sint nonnullae,⁺ quaerum usus in abusu consistit; aut quia conversae in substantiam utentis nullum postea usum admittunt, aut quia utendo fiunt ad usum deteriores, in rebus prioris generis, ut cibo & potu, proprietates statim quaedam ab usu non sejuncta emicuit. Hoc enim est proprium esse, ita esse cujusquam ut & alterius esse non possit quod deinde ad res posterioris generis, vestes puta, & res mobiles alias aut se moventes ratione quadam productum est. Quod cum esset, ne res quidem immobiles omnes, agri puta, indivisi manere potuerint: quanquam enim horum usus non simpliciter in abusu consistat, eorum tamen usus abusus cujusdam causa comparatus est, ut arva & arbusta cibi causa, pascua etiam vestium: omnium autem usibus promiscue sufficere non possunt. Repertae proprietati lex posita est, quae naturam imitaretur. Sicut enim initio per applicationem corporalem usus ille ha-

⁺ *ff. de usuf. ear. rer. quae usu cons. Extrav. de verb. sign. ad conditorem et quia quorundam Thom. 2. 2. 78.*

bebatur, unde proprietatem primum ortam diximus, ita simili applicatione res proprias cuiusque fieri placuit. Haec est quae dicitur occupatio, voce accommodatissima ad eas res quae ante in medio positae fuerant: quo Seneca Tragicus alludit.

IN MEDIO *est scelus*⁺
POSITVM OCCVPANTI.

⁺*Sen. Thyeste*

Et Philosophus: *Equestria OMNIVM*⁺ *Equitum Romanorum sunt: in illis tamen locus meus fit* PROPRIVS *quem OCCVPAVI*. Hinc⁺ Quintilianus dicit, quod omnibus nascitur industriae esse praemium, & Tullius, factas esse⁺ veteri occupatione res eorum qui quondam in vacua venerant. Occupatio autem haec in his rebus quae possessioni renituntur, ut sunt ferae bestiae, perpetua esse debet, in alijs sufficit, corpore coeptam possessionem animo retineri. Occupatio in mobilibus est apprehensio, in immobilibus instructio aut limitatio: unde Hermogenianus cum dominia distincta⁺ dicit, addidit, agris terminos positos, aedificia collocata. Hic rerum status à Poëtis indicatur.

⁺*Sen. Ben. lib. 7. c. 12.*

⁺*Decl. 13.*

⁺*De off. 1.*

⁺*L. ex hoc iure ff. de lust. et iure.*

Tum laqueis captare feras, et fallere visco⁺
Inventium:

⁺*Virg. 1. Georg.*

Tum primum subiere domos.

COMMVNEMQVE PRIVS, *ceu*⁺ *lumina solis et aurae*

⁺*Ovid. in Metam.*

Cautus humum longo signavit LIMITE messor.

Celebratur post haec, ut Hermogenianus indicat, commercium, cujus gratia

⁺*Fluctibus ignotis insultavere carinae.*

⁺*Ovid.*

Eodem autem tempore & respublicae institui coeperunt: Atque ita earum quae à prima communione divulsa erant duo facta sunt genera. Alia enim sunt publica, hoc est populi propria (quae est gemina istius vocis significatio) alia mere privata, hoc est singulorum. Occupatio autem publica eodem modo fit, quo privata. Seneca:

Fines⁺ Atheniensium, aut Campanorum vocamus, quos deinde inter se vicini privata terminatione distinguunt. Gens enim unaquaeque

⁺*De benef. 7. 4.*

PARTITA FINES *regna constituit,*⁺ *novas*

Extruxit VRBES

⁺*Seneca Octav.*

Hoc modo dicit Cicero agrum Arpinatem⁺ Arpinatum dici, Tusculanum Tusculanorum: *similisque est, inquit, privatarum possessionum descriptio, ex quo quia suum cuiusque fit, eorum quae natura fuerant COMMVNIA, quod cuique obtigit, id quisque teneat.* Contra autem Thucydides eam terram quae in⁺ divisione populo nulli obvenit, ὀρίστον, hoc est indefinitam, & limitibus nullis⁺ circumscriptam vocat. Ex his quae hactenus dicta sunt duo intelligi possunt. Prius est, eas res quae

⁺*Offic. 1.*

⁺*Lib. 1.*

⁺*Vide Duar. in tit. de rerum div. et qual.*

occupari non possunt, aut occupatae nunquam sunt, nullius proprias esse posse: quia omnis proprietas ab occupatione coeperit. Alterum vero, eas res omnes, quae à natura comparatae sunt, ut aliquo utente nihilominus alijs quibusvis ad usum promiscue sufficiant, eius hodieque conditionis esse, & perpetuo esse debere cujus fuerant cum primum a natura proditae sunt. Hoc Cicero voluit: *Ac⁺ latissime quidem patens hominibus inter ipsos omnibus inter omnes societas haec est, in quae⁺ offic. 1. omnium rerum, quas ad communem usum natura genuit, est servanda communitas.* Sunt autem omnes res hujus generis, in quibus sine detrimento alterius alteri commodari potest. Hinc illud esse dicit Cicero: *Non prohibere aqua profluente.* Nam aqua profluens qua talis, non qua flumen est, inter communia omnium à Iurisconsultis refertur: & à Poëta:

*Quid prohibetis AQUAS? VSVS OVID. LIB. 6. METAM. COMMVNIS aquarum est.
Nec Solem PROPRIVM NATVRA nec AËRA fecit,
Nec tenues VNDAS. in PVBLICA munera veni.*

Dicit haec non esse natura propria, sicut⁺ Ulpianus natura omnibus patere, tum quia primum à natura prodita sunt, & in nullius adhuc dominium pervenerunt (ut loquitur⁺ L. venditor. ff. com. praed.

Nerarius tum quia ut Cicero dicit, à natura ad usum communem genita videntur. Publica autem vocat tralatitia significatione, non quae ad populum aliquem, sed quae ad societatem humanam pertinent, quae publica Iurisgentium in Legibus vocantur: hoc est communia omnium, propria nullius. Hujus generis est Aër, duplici ratione, tum quia occupati non potest, tum quia usum promiscuum hominibus debet. Et eisdem de causis commune est omnium Maris Elementum, infinitum scilicet ita, ut possideri non queat, & omnium usibus accomodatum: sive navigationem respicimus, sive etiam piscaturam. Cujus autem juris est mare, ejusdem sunt si qua mare alijs usibus eripiendo sua fecit, ut arenae maris, quarum pars terris continua littus dicitur. Recte igitur Cicero: *quid tam COMMUNE quam MARE fluctuantibus, LITIVS eiectis?* Etiam Vergilius auram, undam, littus cunctis patere dicit. Haec igitur sunt illa quae Romani vocant communia omnium jure naturali, aut quod idem esse diximus, publica Iurisgentium, sicut & usum eorum modo communem, modo publicum vocant. Quanquam vero etiam ea nullius esse, quod ad proprietatem attinet, recte dicantur, multum tamen differunt ab his quae nullius sunt. & communi usui attributa non

⁺L. quod in littore. ff. de acq. ver. dom. loco citato. Vide Comi. comm. civ. lib. 3. c. 2. Donell. lib. 4. c. 2. L. ult. de usucap.

⁺L. Arist. de rer. div. ⁺loco citato. Inst. de rer. div. §. et quidem naturali, et §. littorum. ff. de rer. div. l. 1. et l. 2. et L. Aristo. eod. tit. L. quod in Littore. L. quamvis. de acq. rer. dom. L. si quis me, de Iniur. L. littora. Ne quid in loco pub. cum. L. seq.

ut ferae, pisces, aves: nam ista si quis occupet, in jus proprium transire possunt, illa vero totius humanitatis consensu proprietati in perpetuum excepta sunt propter usum, qui cum sit omnium, non magis omnibus ab uno eripi potest, quam à te mihi quod meum est. Hoc est quod Cicero dicit inter prima esse iustitiae⁺ munera, rebus communibus pro communibus uti. Scholastici dicerent esse communia alia ^{+off. 1.} affirmative, alia privative. Distinctio haec non modo iurisprudentialibus usitata est, sed vulgi etiam confessionem exprimit: unde apud Athenaeum convivator mare commune esse dicit, at pisces capientium fieri. Et in Plautina Rudente servato dicenti, *Mare quidem commune certo est omnibus*, assentit piscator, addenti autem *In mari inventum est, commune est*, recte occurrit:

Meum quod rete atque hami nacti sunt, meum potissimum est.

Mare igitur proprium omnino alicujus fieri non potest, quia natura commune hoc esse non permittit, sed jubet; imo ne littus quidem: nisi quod haec addenda est interpretatio:⁺ ut si quid earum rerum per naturam occupari possit, id eatenus occupantis fiat, quatenus ea occupatione usus ille promiscuus non laeditur. Quod ^{+Vide Don. L. 4. c. 2.} merito receptum est: nam cum ita se habet, cessat utraque exceptio per quam

evenisse diximus, ne omnia in jus proprium transcriberentur. Quoniam igitur⁺ inaedificatio species est occupationis, in littore licet aedificare, si id fieri potest sine caeterorum incommodo, ut Pomponius loquitur: quod ex Scaevola explicabimus, nisi usus publicus, hoc⁺ est communis impediretur. Et qui aedificaverit, soli dominus fiet: quia id solum nec ullius proprium, nec ad usum communem necessarium fuit. est igitur occupantis: sed non⁺ diutius quam durat occupatio, quia reluctari mare possessioni videtur, exemplo ferae, quae si in naturalem se libertatem receperit, non ultra captoris est, ita & littus postliminio mari cedit. Quicquid autem privatum fieri occupando, idem & publicum, hoc est populi proprium posse ostendimus. Sic littus⁺ Imperii Romani finibus inclusum, Populi Romani esse Celsus existimat: quod si ita est, minime mirandum est, eundem Populum subditis suis occupandi littoris modum per Principem aut Praetorem potuisse concedere. Caeterum & haec occupatio non minus quam privata ita restringenda est, ne ulterius porrigatur, quam ut salvus sit usus Iurisgentium. Nemo igitur potest à Populo Romano ad littus maris accedere prohiberi, & retia siccare, & alia facere, quae semel omnes homines in perpetuum sibi licere voluerunt. Maris autem natura hoc differt à littore, quod mare

⁺*Inst. de rer. div. §. 1. ff. de rer. div. i. fluminum. ff. de damno inf.*

⁺*L. quamvis de acq. rer. dom. L. in littore. Ne quid in loco pub.*

⁺*L. Aristo. de rerum div. L. quod in littore. de acq. rer. dom.*

⁺*d. L. littora ne quid in loco publ. Donell. lib. 4. c. 2. et c. 9.*

d. L. quamvis de acq. rer. dom. L. 2. in princ. et §. merito. et §. Si quis à Principe. Ne quid in loco pub.

L. Nemo igitur. ff. de rer. divis.

Vide d. L. littora. ff. Ne quid in loco publ.

nisi exigua sui parte nec inaedificari facile, nec includi potest: & ut posset, hoc ipsum tamen vix contingeret, sine usus promiscui impedimento. Si quid tamen exiguum ita occupari potest, id occupanti conceditur. Hyperbole est igitur

*Contracta pisces aequora sentiunt⁺
lactis in altum molibus.*

⁺*Horat.*

Nam Celsus jactas in mare pilas ejus esse⁺ dicit qui jecerit. Sed id non concedendum si deterior maris usus eo modo futurus sit. Et⁺ Vlpianus eam qui molem in mare jacet, ita tuendum dicit si nemo damnum sentiat. Nam si cui haec res nocitura sit, Interdictum utique, Ne quid in loco publico fiat competiturum. Vt & Labeo, si quid tale in mare struatur, Interdictum vult competere, Ne quid in Mari, quo⁺ portus, statio, iterve navigiis deterius sit, fiat. Quae autem navigationis eadem piscatus habenda est ratio, ut communis maneat omnibus. Neque tamen peccabit si quis in maris diverticulo piscandi locum sibi palis circumsepiat, atque ita privatum faciat: sicut Lucullus exciso apud Neapolim monte⁺ ad villam suam maria admisit. Et hujus generis, puto fuisse piscinas maritimas quarum Varro & Columellam eminerunt. Nec Martialis alio spectavit, cum de Formiano Apollinaris loquitur.

⁺*d. L. littora.*

⁺*L. 2. ne quid in loco publ. §. Advers.*

⁺*L. 1. §. si in mare. ff. de fluminibus.*

⁺*Plin. lib. 10. c. 54.*

*Si quando NEREVS sentit Aeoli[†] regnum.
Ridet procellas tuta de SVO mensa.*

[†]*Lib. 10. Epigr. 30.*

Et Ambrosius: *Inducis mare intra praedia tuane[†] desint belluae.* Hinc apparere potest quae mens Pauli fuerit, cum dicit, si maris proprium jus[†] ad aliquem pertineat, Vti possidetis interdictum ei competere. Esse quidem hoc Interdictum ad privatas causas comparatum, non autem ad publicas, (in quibus etiam ea comprehenduntur quae jure gentium communi facere possumus) sed hic jam agi de jure fruendo quod ex causa privata contingat, non publica, sive communi. Nam teste[†] Marciano, quicquid occupatum est & occupari potuit, id jam non juris gentium, sicut est mare. Exempli causa, si quis Lucillum aut Apollinarem in privato suo, quatenus diverticulum maris incluserant, piscari prohibuisset, dandum illis interdictum Paulus putavit, non solum injuriarum actionem, ob causam scilicet privatae possessionis. Imo in diverticulo[†] maris, sicut in diverticulo fluminis, si locum talem occuparim, ibique piscatus sim, maxime si animum privatim possidendi plurium annorum continuatione testatus fuerim, alterum eodem jure uti prohibebo: ut ex Marciano colligimus, non aliter quam in lacu qui mei domini est. Quod verum quamdiu du-

[†]*De Nabuts. c. 3.*

[†]*L. sane si maris. ff. de iniurijs.*

[†]*L. nemo igitur. ff. de rer. div.*

[†]*L. si quisquam, de divers. et temp. praescr.*

rat occupatio, quemadmodum in littore⁺ antea diximus. Extra diverticulum idem non erit, ne scilicet communis usus impediatur.⁺ Ante aedes igitur meas aut praetotium ut piscari aliquem prohibeant usurpatum quidem est, sed nullo jure, adeo quidem ut Vlpianus comtemta ea vsurpatione si quis prohibeatur injuriarum dicat agi posse. Hoc Imperator⁺ Leo (cujus Legibus non utimur) contra juris rationem mutavit, Voluitque πρόθυρα, hoc est vestibula maritima eorum esse propria, qui oram habitarent, ibique eos jus piscandi habere: quod tamen ita procedere⁺ voluit, ut septis quibusdam remoratorijs quas ἐποχὰς Graeci vocant, locus ille occuparetur: existimans nimirum non fore ut quis exiguam mari portionem alterii invideret qui ipse toto mari ad piscandum admitteretur. Certe ut quis magnam maris partem, etiamsi possit, publicis utilitatibus eripiat, non tolerandae est improbitatis: in quam merito Vir Sanctus invehitur. SPATIA MARIS *sibi vindicant*⁺ IVRE MANCIPII, *pisciumque iura sicut vernaculorum conditione sibi servitij subiecta commemorant. Iste inquit, SINVS maris meus est: ille alterius. Dividum elementa sibi potentes.* Est igitur Mare in numero earum⁺ rerum quae in commercio non sunt, hoc est, quae propij juris fieri non possunt. Vnde se-

⁺*L. praescriptio. ff. de usucap.*

⁺*L. iniuriarum. §. ultim. ff. de iniurijs. d. L. iniuriarum §. si quis me.*

⁺*Novell. 56.*

⁺*Novella Leo 102. 103. 104. Vide Cuiac. 14. obs. 1.*

⁺*Ambr. Lib. 5. Hex. c. 10.*

⁺*Donnell. lib. 4. c. 6.*

quitur si proprie loquamur, nullam Maris partem in territorio populi alicujus posse censi. Quod ipsum Placentinus sensisse videtur, cum dixit, Mare ita esse commune, ut in nullius dominio sit nisi solius Dei: & Ioannes Faber, cum⁺ mare cesserit relictum in suo jure, & esse primaevo, quo omnia erant communia. Alioquin nihil differrent quae sunt omnium communia ab his quae publica proprie dicuntur, ut mare à flumine. Flumen populus occupare potuit, ut inclusum finibus suis, mare non potuit. Territoria autem sunt ex occupationibus populorum, ut privata dominia ex occupationibus singulorum. Vidit hoc Celsus, qui clare satis⁺ distinguit inter littora, quae Populus Romanus occupare potuit, ita tamen ut usui communi non noceretur, & mare quodpristinam naturam retinuit.⁺ Nec ulla lex diversum indicat. Quae vero leges à contrariae sententiae auctoribus citantur, aut de insulis loquuntur, quas clarum est occupati potuisse, aut de portu qui non communis est, sed proprie publicus. Qui vero dicunt mare aliquod esse Imperij Romani, dictum suum ita interpretantur, ut dicant jus illud in mare ultra protectionem & jurisdictionem non procedere: quod illi jus à proprietate distinguunt: nec forte satis animadvertunt id ipsum quod Populus Romanus classes praesidio navigantium disponere potuit, & deprehensos in mari pi-

⁺ Ioh. Faber ad d. §. Littorum. inst. de rerum divis. adde DD. ad l. ἀξιωσις. ff. ad l. Rhodiam.

⁺ L. littora. Ne quid in loco pub.

⁺ Vide L. insulae. ff. de iudicijs. Vide L. Caesar ff. de public. Gloss. in L. quaedam. de rerum divis. et in d. L. littora. et in §. 1. Inst. de rer. divis. Bal. in d. l. quaedam.

ratas punire, non ex proprio, sed ex communi jure accidisse, quod & aliae liberae gentes in mari habent. Illud interim fatemur, potuisse inter gentes aliquas convenire, ut capti in maris hac vel illa parte, hujus aut illius⁺ reipublicae iudicium subirent, atque ita ad commoditatem distinguendae jurisdictionis in mari fines describi, quod ipsos quidem eam sibi legem ferentes obligat, ut alios populos non item: neque locum alicujus proprium facit, sed in personas contrahentium jus constituit. Quae distinctio ut naturali rationi⁺ consentanea est, ita Vlpiani responso quodam comprobatur, qui rogatus an duorum praediorum maritimum dominus, alteri eorum quod venderet servitutem potuisset imponere, ne inde in certo maris loco piscari liceret, respondet rem quidem ipsam, mare scilicet, servitute nulla affici potuisse, quia per naturam hoc omnibus pateret, sed cum bona fides contractus legem venditionis servari exposceret, personas possidentium & in jus eorum succedentium per istam legem obligari. Verum est loqui Iurisconsultum de praedijs privatis, & lege privata, sed in territorio & lege populorum eadem hic est ratio, quia populi respectu totius generis humani privatorum locum obtinent.⁺ Similiter redditus qui in piscationes maritimas con-

⁺*Bal. in c. in princ. in 2. col. Quib. mod. feud. amitt. adde L. unic. C. de class. lib. II. et Ang. in. I. sane. ff. de iniur.*

⁺*L. Venditor fundi. Com. praed. adde L. caveri. eod. tit.*

⁺*c. quae sunt Regalia in Feudis.*

stituti Regalium numero censentur, non⁺ rem, hoc est mare, aut piscationem, sed personas obligant. Quare subditi, in quos legem ferendi potestas Reipublicae aut Principi ex consensu competit, ad onera ista compelli forte poterunt: sed exteris jus piscandi ubique immune esse debet, ne servitus imponatur mari quod servire non potest. Non enim⁺ maris eadem quae fluminis ratio est: quod cum sit publicum, id est populi, jus etiam in eo piscandi a populo aut Principe concedi aut locari potest, ita ut ei qui conduxit etiam interdictum Veteres dederint, de loco publico⁺ fruendo, addita conditione, si is cui locandi jus fuerit, fruendum alicui locaverit: quae conditio in mari evenire non potest. Caeterum qui ipsam piscationem numerant inter Regalia, ne quidem illum locum quem interpretabantur satis inspexerunt. quod Iserniam & Alvarotum non latuit. Demonstratum est nec⁺ populo nec privato, cuiusquam jus aliquod proprium in ipsum mare (nam diverticulum excepimus) competere posse, cum occupationem nec natura, nec usus publici ratio permittat. Hujus autem rei causa instituta fuerat haec disputatio, ut appareret Lusitanos mare quo ad Indos navigatur sui juris non fecisse. Nam utraque ratio quae proprietatem impedit, in hac causa est quam in caeteris om-

⁺ *c. quae sint Regalia. in Feudis.*

⁺ *Vide. Balbum de praescr. 4. parte 5. part. princ. qu. 6. n. 4.*

⁺ *d. l. iuriarum §. si quis me. vers. conductori ff. de iniur. ff. de loco publ. fruendo.*

⁺ *Ad d. locum. Quae sint Regalia.*

nibus infinito efficacior. Quod in alijs difficile videtur, in hac omnino fieri non potest: quod in alijs iniquum judicamus, in hac summe barbarum est, atque inhumanum. Non de mari interiore hic agimus, quod terris undique infusum alicubi etiam fluminis latitudinem non excedit, de quo tamen, satis constat locutos Romanos juris consultos, cum nobiles illas adversus privatam avaritiam sententias ediderunt: de Oceano quaeritur, quem immensum, infinitum, rerum parentem, coelo conterminunt antiquitas vocat: cujus perpetuo humore non fontes tandem & flumina & maria, sed nubes, sed ipsa quodammodo sidera pasci veteres crediderunt: qui denique per reciprocas aestuum vices terram hanc humani generis sedem ambiens, neque teneri, neque includi potest, & possidet verius quam possidetur. In hoc autem Oceano non de sinu aut freto, nec de omni quidem eo quod è littore conspici potest controversia est. Vindicant sibi Lusitani quicquid duos Orbes interjacet, tantis spatijs discretos, ut plurimis saeculis famam sui non potuerint transmittere. Quod si Castellanorum, qui in eadem sunt causa, portio accedat, parvo minus omnis Oceanus duobus populis mancipatus est, alijs tot gentibus ad Septentrionum redactis angustias: multum-

que decepta est Natura, quae cum Elementum illud omnibus circumfudit, omnibus etiam suffecturum credit. In tanto mari si quis usu promiscuo solum sibi imperium & ditionem exciperet, tamen immodicae dominationis affectator haberetur: si quis piscatu arceret alios, insanæ cupiditatis notam non effugeret. At qui etiam navigatum impedit, quo nihil ipsi perit, de eo quid statuemus? Si quis ab igni qui totus suus est, ignem capere, lumen suo de lumine, alterum prohiberet, lege hunc humanae societatis reum peragerem: quia vis ea est istius naturae.

⁺*Vt nihilominus ipsi luceat, cum illi accenderit.*

⁺*Ennius.*

Quid ni enim quando sine detrimento suo⁺ potest, alteri communicet, in ijs quae sunt accipienti utilia, danti non molesta? Haec sit quae Philosophi⁺ non alienis tantum, sed & ingratum praestari volunt. Quae vero in rebus privatis invidia est, eadem in re communi non potest non esse immanitas. Improbissimum enim hoc est, quod naturae instituto, consensu gentium, meum non minus quam tuum est, id te ita interciperem, ut ne usum quidem mihi concedas, quo concesso nihilo minus id tuum sit, quam antea fuit. Tum vero etiam qui alienis incumbant, aut communia intercipiunt, certa quadam possessione se tuentur. Quia enim prima, ut diximus, occupatio res proprias fecit, iccirco imaginem quandam dominii praefert quamvis injusta detentio. At Lusitani num sicuti terras

⁺*Cic. de off. 1.*

⁺*Sen. lib. 3. c. 28.*

solemus, sic mare illud impositis praesidijs ita undique cinxerunt, ut in ipsorum manu esset quos vellent excludere? An vero tantum hoc abest, ut ipsi etiam, cum adversus alios populos mundum dividunt, non ullis limitibus aut natura, aut manu positus, sed imaginaria quadam linea se tueantur? quod si recipitur & dimensio talis ad possidendum valet, jamdum nobis Geometrae terras, Astronomi etiam, coelum eriperent. Vbi hic igitur est ista, sine qua nulla dominia coeperunt, corporis ad corpus adjunctio? Nimirum apparet in nulla re verius dici posse, quod Doctores nostri⁺ prodiderunt, Mare cum sit incomprehensibile, non minus quam aër, nullius populi bonis potuisse applicari. Si vero ante alios navigasse, & viam quodammodo aperuisse, hoc vocant occupare, quid esse potest magis ridiculum? Nam cum nulla pars sit maris, in quam non aliquis primus ingressus sit, sequetur omnem navigationem ab aliquo esse occupatam. Ita undique excludimur. Quin & illi qui Terrarum Orbem circumvecti sunt, totum sibi Oceanum acquisivisse dicendi erunt. Sed nemo nescit navem per mare transeuntem non plus juris quam vestigii relinquere. Verum etiam quod sibi sumunt neminem ante ipsos eum Oceanum navigasse, id minime verum est. Magna enim pars ejus de quo agitur maris ambitu,

⁺ *Iohann. Faber ad §. littorum.*

Mauritaniae jam olim navigata est: ulterior &⁺ in orientem vergens Victorijs Magni Alexandri lustrata est, usque in Arabicum sinum. Olim autem hanc navigationem Gaditanis percognitam fuisse, multa argumento sunt. Cajo Caesare Augusti filio in Arabico sinu res gerente signa navium ex Hispaniensibus naufragiis agnitia. Et quod Caelius Antipater tradidit, uidisse se qui Hispania in Aethiopiam commercii gratia navigasset: Etiam Arabibus, si verum est, quod Cornelius Nepos testatus est, Eudoxum quendam sua aetate cum Lathyrum Regem Alexandriae fugeret, Arabico sinu egressum Gades usque pervectum. Poenos autem, qui re maritima plurimum valuerunt, eum Oceanum non ignorasse longe clarissimum est, cum Hanno Cathaginis potentia florente circumvectus a Gadibus ad sinem Arabiae, praeternavigatio scilicet promontorio quod nunc Bonae Spei dicitur, (Vetus videtur nomen Hesperion ceras fuisse) omne id iter, situmque littoris & insularum scripto complexus sit, testatusque ad ultimum non mare sibi, sed comneatum defuisse. Ab Arabico autem sinu ad Indiam, Indicique Oceani insulas, & auream usque Chersonesum, quam esse Iapanem credunt plerique, etiam re Romana florente navigari solitum, iter à Plinio descriptum, legationes ab Indis⁺

⁺*Ex Plin. lib. 2. c. 69. et lib. 6. c. 31. et Mela lib. 3.*

⁺*Lib. 6. c. 23.*

ad Augustum, ad Claudium etiam ex Taprobane insula, deinde gesta Trajani & tabulae Ptolemaei satis ostendunt. Iam suo tempore Strabo Alexandrinorum mercatorum classem⁺ ex Arabico sinu, ut Aethiopiae ultima, ita & Indiae petijisse testatur, cum olim paucis navibus id auderetur. Inde magna populo Romano vectigalia. Addit Plinius impositis⁺ sagittariorum cohortibus piratarum metu navigatum: solamque Indiam quingenties sestertiûm, si Arabiam addas & Seres, millies annis omnibus Romano Imperio ademisse: & merces centuplicato venditas. Et haec quidem vetera satis arguunt primos non fuisse Lusitanos. In singulis autem sui partibus Oceanus ille & tunc cum eum Lusitani ingressi sunt, & nunquam non cognitus fuit. Mauri enim, Aethiopes, Arabes, Persae, Indi eam maris partem cujus ipsi accolae sunt, nescite neutiquam potuerunt. Mentiuntur ergo qui se mare illud invenisse jactant. Quid igitur, dicet aliquis, parumne videtur, quod Lusitani intermissam multis forte saeculis navigationem primi repararunt, &, quod negari non potest, Europaeis gentibus ignoram ostenderunt, magno suo labore, sumtu, periculo? Imo vero si in hoc incubuerunt ut quod soli reperissent id omnibus monstrarent, quis adeo est amens, qui non plurimum se illis debere profiteatur? Ean-

⁺*Lib. 2. et 17.*

⁺*loco cit. et lib. 12. c. 19.*

dem enim gratiam, laudemque & gloriam immortalem illi promeruerint, qua omnes contenti fuerunt rerum magnarum inventores, quotquot scilicet non sibi, sed humano generi prodesse studuerunt. Sin Lusitanis suus ante oculos quaestus fuit, lucrum quod semper maximum est in praevertendis negotiationibus, illis sufficere debuit. Et scimus itinera prima proventus interdum quater decuplos, aut etiam uberiores dedisse: quibus factum ut inops diu populos ad repentinas divitias subito prorumperet, tanto luxus apparatu, quantus vix beatissimis gentibus in supremo progressae diu fortunae fastigio fuit. Si vero eidem in hoc praeiverunt, ne quisquam sequeretur, gratiam non merentur, cum lucrum suum respexerint. lucrum autem suum dicere non possunt, cum eripiant alienum. Neque enim illud certum est nisi ivissent eo Lusitani iturum fuisse neminem. Adventabant enim tempora, quibus ut artes pene omnes, ita & terrarum & marium situs clarius in dies noscebantur. Excitassent vetera, quae modo retulimus, exempla, & si non uno impetu omnia patuissent, at paulatim promota velis fuissent littora, alio semper aliud monstrante. Factum denique fuisset, quod fieri potuisse Lusitani docuerunt, cum multi essent populi non minus flagrantem mercaturae & rerum externarum

studio. Venetis qui multa jam Indiae didicerant, caetera inquirere promptum fuit. Gallorum Brittonum indefessa sedulitas, Anglorum audacia coepto non defuisset. Ipsi Batavi multo magis desperata aggressi sunt. Nulla igitur aequitatis ratio, ne probabilis quidem ulla sententia a Lusitanis stat. Omnes enim qui⁺ mare volunt imperio alicujus subijci posse, id ei attribuunt qui proximos portus & circumjacentia littora in ditione habet. At Lusitani in illo immenso littorum tractu paucis exceptis praesidijs nihil habent quod suum possint dicere. Deinde vero etiam qui Mari⁺ imperaret nihil tamen posset ex usu communi deminuere, sicut Populus Romanus arcere neminem potuit, quo minus in littore Imperii Romani cuncta faceret, quae jure gentium permittebantur. Et si quicquam eorum prohibere posset, puta piscaturam qua dici quodammodo potest pisces exhauriri at navigationem non posset, per quam mari nihil perit. Cui rei argumentum est longe certissimum, quod ex Doctorum sententia ante retulimus, etiam in terra, quae cum populis, tum hominibus singulis in proprietatem attributa est, iter tamen, certe inerme & innoxium, nullius gentis hominibus juste negari: sicut & potum ex flumine. Ratio apparet, quia cum unius rei naturaliter usus essent diversi, eum duntaxat

⁺Gloss. in c. ibi peric. §. porro super verbo territorio De elect. in sexto et ibi Can. Gloss. in c. licet. ff. de Ferijs.

⁺L. nemo igitur ff. de rer. divis. adde Alber. Gentilem de iure belli lib. 1. c. 19. sub finem.

gentes divisisse inter se videntur, qui sine proprietate commode haberi non potest, contra autem eum recepisse, per quem domini conditio deterior non esset futura. Omnes igitur vident eum qui alterum navigare prohibeat nullo jure defendi, cum eundem etiam injuriarum teneri Ulpianus dixerit: alij autem⁺ etiam interdictum utile prohibito competere existimaverint. Et sic Batavorum intentio communi jure nititur, cum fateantur omnes permissum cuilibet in mari navigare etiam a nullo Principe impetrata licentia: quod Legibus Hispanicis diserte expressum est.

Capvt VI.

Mare aut ius navigandi proprium non esse Lusitanorum titulo donationis Pontifiae.

DONATIO Pontificis Alexandri, quae a Lusitanis mare aut jus navigandi solis sibi vindicantibus, cum inventionis deficiat titulus, secundo loco adduci potest, satis ex ijs quae ante dicta sunt vanitatis convincitur. Donatio enim nullum habet momentum in rebus extra commercium positis. Quare cum mare aut jus in eo navigandi proprium nulli hominum esse possit, sequitur neque dari a

⁺L. 2. §. *si quis in mari.* ff. *Ne quid in loco publ.*
Gloss. ad L. 1. ut in flumine publ.
Bal. in L. item lapilli. 3. col. ff. de rer. di vis. Rodericus Zuarius Hispanus in consilio 1. de usu maris. 3. partit. tit. 28. L. 10. et 12.

Pontifice, neque a Lusitanis accipi potuisse. Praeterea cum supra *relatum* ex omnium sani iudicij hominum sententia Papam non esse dominum temporalem totius orbis, ne Maris quidem esse satis intelligitur: quanquam etsi id concederetur, tamen jus annexum Pontificatui in Regem aliquem aut populum pro parte nulla transferri debuisset. Sicut nec⁺ Imperator posset Imperij provincias in suos usus *convertere* aut pro suo arbitrio alienare. Illud saltem nemo negaturus est, cui aliquid sit frontis, ^{+Vict. loco cita to. n. 26.} cum jus disponendi in temporalibus Pontifici nemo concedat, nisi forte quantum ejus rerum spiritualium necessitas requirit, ista autem de quibus nunc agimus, mare scilicet & jus navigandi, lucrum & quaestum merum, non pietatis negotium respiciant. sequi nullam hac in re fuisse illius potestatem. Quid quod ne Principes quidem, hoc est domini temporales possunt ullo modo a navigatione aliquem prohibere, cum si quod habent jus in mari id sit tantum iurisdictionis ac protectionis? Etiam illud notissimum est apud omnes, ad ea *facienda* quae cum lege Naturae pugnant, nullam esse Papae auctoritatem. Pugnat⁺ autem cum lege Naturae, ut mare aut ejus usum quisquam habeat sibi proprium, ut jam satis demonstravimus. Cum denique jus ^{+Silv. in Verba Papa. n. 16.} suum auferre alicui Papa minime possit, quae erit fa-

cti istius desensio, si tot populos immerentes, indemnatos, innoxios ab eo iure quod ad ipsos non minus quam ad Hispanos pertinebat uno verbo voluit excludere? Aut igitur dicendum est nullam esse vim ejusmodi pronuntiationis, aut quod non minus credibile est, eum Pontificis animum fuisse, ut Castellanos & Lusitanos inter se certamini intercessum voluerit, aliorum autem juri nihil diminutum.

Capvt VII.

Mare aut ius navigandi proprium non esse Lusitanorum titulo praescriptionis aut consuetudinis.

ULTIMUM iniquitatis patrocinium in praescriptione solet esse aut consuetudine. Et huc igitur Lusitani se conferunt: sed utrumque illis praesidium certissima juris ratio praecludit. Nam praescriptio a iure est civili, unde locum habere non potest inter Reges, aut inter populos liberos: multo autem⁺ minus ubi jus naturae aut gentium resistit, ⁺ quod iure civili semper validius est. Quin & ipsa lex civilis praescriptionem hic impedit. Usucapi enim aut praescriptione acquiri prohibentur, quae in bonis esse non possunt, de-

⁺Vasq. c. 51.

⁺Vide Donel. lib. 5. com. c. 22. et seq. L. sed Celsus. ff. de contrah. empt. L. usucapionem. ff. de usucap.

inde quae possideri vel quasi possideri⁺ nequeunt, & quorum alienatio prohibita est. Haec autem omnia de mari & usu maris vere dicuntur. Et cum publicae res hoc est populi alicujus nulla temporis possessione quaeri posse dicantur, sive ob rei naturam, sive ob eorum privilegium adversus quos praescriptio isto procederet, quanto iustius humano generi quam uni populo id beneficium dandum fuit in rebus communibus? Et hoc est quod Papinianus scriptum reliquit, praescriptionem longae possessionis ad obtinenda loca juris gentium publica concedi non solere: eiusque rei exemplum dat in littore, cujus pars imposito aedificio occupata fuerat: nam eo diruto, & alterius aedificio in eodem loco postea exstructo exceptionem opponi non posse: quod deinde similitudine rei publicae illustrat: nam & si quis in fluminis diverticulo pluribus annis piscatus sit, postea, interrupta scilicet piscatione, alterum eodem jure prohibere non posse. Apparet igitur Angelum & qui cum Angelo⁺ dixerunt Venetis & Ianuensibus per praescriptionem jus aliquod in sinum maris suo littori praejacentem acquiri potuisse, aut falli, aut fallere, quod sane Iurisconsultis nimium est frequens, sanctae professionis auctoritatem, non ad rationes & leges, sed ad gratiam conferunt potentiorum. Nam Martiani qui-

⁺*L. sine. ff. eod. c. sine poss. de Reg. iur. in 6. L. alienationis. ff. de verb. sig. L. si fundum. ff. de fundo dotal. L. praescriptio. C. de oper. publ. L. diligenter. C. de Aquaeductu. L. viam. ff. de via publ. L. ult. ff. de usucap.*

⁺*Cons. 289. Thema tale est: inter caetera capitula pacis*

dem responsum, de quo & ante egimus, si⁺ recte cum Papiniani verbis comparetur, non aliam accipere potest interpretationem, quam eam quae & Iohanni olim & Bartolo probata est, ⁺& nunca doctis omnibus recipitur: ut scilicet jus prohibendi procedat quamdiu durat occupatio: non autem si ea omissa sit: omissa enim non prodest, nec si per mille annos fuisset continuata, ut recte animadvertit Castrensis. Et quamvis hoc voluisset Martianus, quod minime credendus est cogitasse, in quo loco occupatio conceditur, in eodem praescriptionem concedi, tamen absurdum erat quod de flumine publico dictum erat ad Mare commune, & quod de diverticulo ad sinum proferre, cum haec praescriptio usum quae est Iuregentium communis, impeditura sit, illa autem publico usui non admodum noceat. Alterum autem Angeli argumentum quod ex aquae ductu sumitur, eodem Castrensi⁺ monstrante, ut a quaestione alienissimum, ab omnibus merito exploditur. Falsum igitur est talem praescriptionem etiam eo tempore gigni, cujus initium omnem memoriam excedat. Vbi enim lex omnem omnino tollit praescriptionem, ne istud quidem tempus admittitur, hoc est, ut Felinus loquitur, materia⁺ impraescriptibilis tempore immemoriali non sit praescriptibilis. Fatetur haec vera esse Balbus:

⁺*L. si quisquam. ff. de divers. et temp. praescript.*

⁺*Duar. de usucap. c. 3. Cuiac. ad d. l. ult. de usuc. Donell. Com. lib. 5. c. 22. in d. l. ultima. n. 4. per. l. quod in littore. ff. de acq. rer. dom.*

⁺*Ex. l. usum aquae C. de Aquae d. lib. 11. confer cum l. Diligenter eod. tit. et cum l. hoc iure. §. Ductus aquae. ff. de Aqua quot. et aest.*

⁺*ad c. accedentes. de praescript.*

sed Angeli sententiam receptam dicit hac⁺ ratione, quia tempus extra memoriam positum idem valere creditur privilegio, cum titulus aptissimus ex tali tempore praesumatur. Apparet hinc non aliud illos sensisse, quam si pars aliqua reipublicae, puta Imperij Romani, supra omnem memoriam usa esset tali jure, ei dandam praescriptionem hoc colore, quasi Principis concessio praeiisset. Quare cum nemo sit dominus totius generis humani, qui jus illud adversus homines omnes homini aut populo alicui potuisset concedere, sublato illo colore, necesse est etiam praescriptionem interimi. Et sic ex illorum etiam sententia inter Reges aut populos liberos prodesse nihil potest lapsus infiniti temporis. Vanissimum autem & illud est quod Angelus docuit, etiamsi ad dominium praescriptio proficere non potest, tamen dandam esse possidenti exceptionem Nam Papinianus disertis verbis⁺ exceptionem negat: & aliter non potuit sentire cum ipsius saeculo praescriptio nihil esset aliud quam exceptio. Verum igitur est quod⁺ & leges Hispanicae expriment in his rebus quae communi hominum usui sunt attributae, nullius omnino temporis praescriptionem procedere, cujus definitionis illa praeter caeteras ratio reddi potest, quod qui re communi utitur, ut communi uti

⁺*De praesc. 4. par. 5. part. princip. q. 6. n. 8.*

⁺*d. l. ultima.*

⁺*Par. 3. tit. 29. l. 7. in c. Placa. Rod. Zuarius. d. cons. n. 4.*

videtur, non autem jure proptio, & ita praescribere non magis quam fructuarius potest vitio possessionis. Altera haec etiam non⁺ contemnenda est, quod in praescriptione temporis cujus memoria non extat, quamvis titulus & bona fides praesumantur, tamen si reipsa appareat titulum omnino nullum dari posse, & sic manifesta sit fides mala, quae in populo maxime quasi uno corpore perpetua esse censetur, ex duplici defectu praescriptio corrui^t.⁺ Tertia vero, quia res haec est merae facultatis, quae non praescribitur, ut infra demonstrabimus. Sed nullus est finis argutiarum. Inveni sunt qui in hoc argumento a praescriptione consuetudinem distinguerent, ut illa scilicet exclusi, ad hanc confugerent. Discrimen autem quod hic statuunt sane ridiculum est: Ex⁺ praescriptione ajunt jus unius quod ab eo aufertur alteri applicari: sed cum aliquod jus ita alicui applicatur ut alteri non auferatur, tum dici⁺ consuetudinem: quasi vero cum jus navigandi quod communiter ad omnes pertinet exclusis alijs ab uno usurpatur, non necesse sit omnibus perire quantum uni accedit. Errori huic ansam dederunt Pauli verba non recte accepta, qui cum de jure proprio maris ad aliquem pertinente loqueretur, fieri hoc posse dixit Accursius per privilegium aut⁺ consuetudinem: quod additamentum ad luriscon-

⁺*Fachin. lib. 8. c. 26. et c. 33. Covar. de praescr. parte 2. §. 2. n. 8. et §. 8. n. 5. et 6.*

⁺*Fachi. lib. 8. c. 28.*

⁺*Aret. in rubr. ff. de rer. divis. alleg. Balbus. d. loco n. 2.*

⁺*Vide Vasq. contr. ill. c. 29. n. 38.*

⁺*ad d. l. sane.*

sulti textum nullo modo accedens mali potius conjectoris esse videtur quam boni interpretis. Mens Pauli supra explicata est. Caeterum illi si vel sola Vlpiani verba, quae paulo ante praecedunt, satis considerassent, longe aliud dicturi erant. Fatetur enim ut quis ante aedes meas piscati prohibeatur, esse quidem usurpatum: hoc est receptum consuetudine: sed nullo iure: ideoque injuriarum actionem prohibito non denegandam. Contemnit igitur hunc morem, & usurpationem vocat, ut & inter Christianos Doctores Ambrosius. Et merito. Quid enim clarius quam non valere consuetudinem, quae juri naturae, aut gentium ex adverso opponitur? Consuetudo enim species est juris positivi, quod legi perpetuae obrogare non potest. Est autem lex illa perpetua ut Mare omnibus usu commune sit. Quod autem in praescriptione diximus, idem in consuetudine verum est, si quis eorum qui diversum tradiderunt sensus excutiat, non aliud reperturum, quam consuetudinem privilegio aequi parari. Atqui adversus genus humanum concedendi privilegium nemo habet potestatem: quare inter diversas respublicas consuetudo ista vim non habet. Verum omnem hanc questionem diligentissime tractavit Vasquius, decus illud Hispaniae, cujus nec in explorando

⁺*in d. l. iniuriarum. §. ult.*

⁺*Vide Glos. eod. loco.*

⁺*1. de offic. 28. Gentil. lib. 1. c. 19. Sub finem.*

⁺*auth. ut nulli iudici. §. 1. c. cum tanto de consuet.*

jure subtilitatem, nec in docendo libertatem unquam desideres. Is igitur posita Thesi⁺ Loca publica & jure gentium communia praescribi non posse, quam multis firmat auctoribus: exceptiones deinde subjungit ab Angelo & alijs confictas, quas supra retulimus. Haec autem examinaturus recte judicat istarum rerum veritatem pendere a vera juris tam naturae quam gentium cognitione. Ius enim naturae cum a divina veniat providentia, esse immutabile. Hujus autem juris naturalis partem esse jus gentium, primaevum quod dicitur, diversum a jure gentium secundario sive positivo: quorum posterius mutari potest. Nam si qui mores cum jure gentium primaevo repugnent, hi non humani sunt, ipso iudice, sed FERINI, corruptelae & abusus, non leges & usus. Itaque nullo tempore praescribi potuerunt, nulla lata lege justificari, nullo multarum etiam gentium consensu, hospitio, & exercitatione stabiliri, quod exemplis aliquot, & Alphonsi Castrensis Theologi⁺ Hispani testimonio confirmat. *Ex quibus apparet, inquit, quam suspecta sit sententia eorum, quos supra retulimus, existimantium Genuenses aut etiam Venetos posse non iniuria prohibere alios navigare per Gulfum aut pelagus sui maris, ⁺ quasi aequora ipsa praescripserint. id quod non solum est contra leges: sed etiam est contra ipsum*

⁺ *controv. ill. c. 89. n. 12. et seq.*

⁺ *de potestate legis poenalis. lib. 2. c. 14. p. 572.*

⁺ *all. L. quod in littore. ff. de acq. rer. dom. l. fin. in princ. ff. de usucap.*

ius naturae, aut gentium primaevum, quod⁺ mutari non posse diximus. Quod sit contra illud ius constat, quia non solum maria aut aequora eo iure communia erant, sed etiam reliquae omnes res immobiles. Et licet ab eo iure postea recessum fuerit ex parte, puta quoad dominium & proprietatem terrarum, quarum dominium iure Naturae commune, distinctum et divisum, sicque ab illa communione segregatum fuit: tamen diversum fuit et est in dominio maris, quod ab origine Mundi, ad hodiernum usque⁺ diem est fuitque semper in communi, nulla ex ex parte immutatum, ut est notum. Et quamvis ex LVSITANIS magnam turbam saepe audiverim in hac esse opinione ut eorum Rex ita praescripserit navigationem INDICI Occidentalis (forte Orientalis) eiusdemque VASTISSIMI MARIS, ita ut reliquis gentibus aequora illa transfretare non liceat, et ex nostrismet HISPANIS VULGVS in eadem opinione fere esse videtur, ut er VASTISSIMVM IMMENSVMQVE PONTVM ad Indorum regiones quas potentissimi Reges nostri subegerunt reliquis mortalium navigare, praeterquam Hispanis ius minime sit, quasi ab eis id ius praescriptum fuerit, tamen istorum omnium non minus INSANAE sunt opiniones, quam eorum qui quoad Genuenses et Venetos in eodem fere SOMNIO esse adsolent, quas

⁺§. flumina, verbo omnibus. Inst. de rer. divis. l. si quisquam. ff. de diversis et temp. praescr. l. sane si maris. ff. de iniuriis.

⁺all. l. ex hoc iure. ff. de inst. et iure. §. ius gentium, et §. ius autem gent. Inst. de iure natur.

sententias INEPTIREvel ex eo dilucidius apparet, quod istarum rationum singulae contra seipsas nequeunt praescribere: hoc est, non respublica Venetiarum contra semetipsam, non Regnum Genuensium contra semetipsam, non Regnum Hispanicum contra semetipsum, non Regnum Lusitanicum contra semetipsum. Esse enim[†] debet differentia inter agentem et patientem. Contra reliquas vero nationes longe minus praescribere possunt, quia ius praescriptionum est mere civile, ut fuse ostendimus supra. Ergo tale ius cessat cum agitur inter Principes vel populos, superiorem non recognoscentes in temporalibus. Iura enim mere civilia cuiuscunque regionis, quoad externos populos, nationes, vel etiam homines singulos, non magis sunt in consideratione, quam si re vera non esset tale ius, aut nunquam fuisset, et ad ius commune gentium primaevum vel secundarium recurrendum est, eoque utendum, quo iure talem maris praescriptionem et usurpationem admissam non fuisse satis constat. Facit, nam et hodie usus aquarum communis est, non secus quam erat ab origine Mundi. Ergo et in aequoribus et aquis nullum ius est aut esse potest humano generi, praeterquam quoad usum communem. Praeterea de iure naturali et divino est illud praeceptum, ut Quod tibi non vis alteri non facias. Vnde cum navigatio nemini possit esse nociva, nisi ipsi naviganti, par est

[†]All. l. sequitur. §. si viam. ff. de usucap. §. si itaque inst. de act. Vt dictis iurib. et l. cum filio ubi multa per Bartol. et las. ff. de legat. 1. Part. 1. in pr. q. 3. et 4.

ut nemini possit, aut debeat impediri, ne in re sui natura libera, sibi que minime noxia navigantium libertatem impediatur, et laedat contra⁺ dictum praeceptum et contra regulam. praesertim cum omnia intelligentur esse permissa, quae non reperiuntur expressim prohibita. Quinimo non solum contra ius naturale esset, velle impedire talem navigationem, sed etiam tenemur contrarium facere, hoc est, prodesse iis quibus possumus, cum id sine damno nostro fieri potest. Quod cum multis auctoritatibus tam divinis quam humanis confirmasset, subiungit postea: Ex superioribus etiam apparet suspectam esse sententiam Iohannis Fabri, Angeli, Baldi, et Francisci Balbi, quos supra retulimus, existimantium loca iuris gentium communia, et si acquiri non possint praescriptione, posse tamen acquiri consuetudine, quod omnino FALSVM est, eaque traditio COECA et NVBILA est OMNIQUE RATIONIS LVMINE CARENS, legemque verbis non rebus imponens. In⁺ exemplis enim de Mari Hispanorum, LVSITANORVM, Venetorum, Genuensium, et reliquorum, constat consuetudine ius tale navigandi, et alios navigare prohibendi non magis acquiri quam praescriptione. Vtroque enim⁺ casu ut apparet, eadem est ratio. Et quia per iura et rationes supra relatas id esset

⁺l. libertas. ff. de statu hom. §. libertas. Inst. de lure pers. l. 1. et 2. ff. de homine lib. ex. l. 1. §. quae onerandae. ff. Quar. rer. act. n. d. l. si quando. §. illud. verb. astringendos. C. de inoffic. test. L. necnon. §. quod eis. ff. ex quib. caus. ma. l. super statuas. C. de religiosis.

⁺Contra l. 2. cum vulgatis. C. comm. de leg.

⁺l. illud. ff. adl. Aquil.

contra naturalem aequitatem, nec ullam induceret utilitatem, sed solam laesionem, sicque ut lege expressa introduci non possent, ita etiam nec lege⁺ tacita, qualis est consuetudo. Et tempore id non iustificaretur, sed potius deterius et iniurius indies fieret. Ostendit deinde ex prima terrarum occupatione posse populo ut venandi jus, ita piscandi in suo flumine competere, & postquam illa semel ab antiquae communiione separata sunt, ita ut particularem applicationem admittant, praescriptione temporis ejus, cujus initij memoria non extet, quasi tacita populi concessione acquiri posse. Hoc autem per praescriptionem contingere, non per consuetudinem, quia solius acquirentis conditio melior fiat, reliquorum vero deterior. Et cum tria enumerasset quae requiruntur, ut jus proprium in flumine piscandi praescribatur: Quid autem, subdit, quoad mare? Et in eo magis est quod etiam concursus istorum trium non sufficeret ad acquirendum ius. Ratio differentiae inter mare ex una parte, et terram et flumina ex altera, quia illo casu ut olim ita et hodie, et semper, tam quoad piscandum quam quoad navigandum mansit integrum ius gentium primaevum, neque unquam fuit a communiione hominum separatum, et alicui vel aliquibus applicatum. Posteriore autem casu, nempe in terra vel fluminibus aliud fuit, ut iam disseruimus. Sed quare ius gentium

⁺6. Erit autem lex 4. dist. l. 1. et 2. ff. de legib. L. de quib. cum seq. ff. de legib.

6. fin. de praescri.

secundarium, ut eam separationem quoad terras et flumina facit, quoad mare facere desiit? responde, quia illo casu expediebat ita fieri: hoc autem casu non expediebat. Constat enim quod si multi venentur, aut piscentur in terra vel flumine, facile nemus feris, et flumen piscibus evacuatum redditur, id quod in mari non est. Item fluminum navigatio facile deterior sit et impeditur per aedificia, quod in mari non est. Item per aquaeductus facile evacuatur flumen: non ita in mari. ergo in utroque non est par ratio. Nec ad rem pertinet quod supra diximus, communem esse usum aquarum, fontium etiam et fluminum. Nam intelligitur quoad bibendum et similia, quae fluminis dominium aut ius habenti vel minime vel levissime nocent. Minima enim in consideratione non sunt. Pro nostris⁺ sententiis facit, quia iniqua nullo tempore praescribuntur. et ideo lex iniqua nullo tempore praescribitur, aut iustificatur. Mox: Et quae sunt⁺ impraescriptibilia ex legis dispositione, nec per mille annos praescriberentur: quod innumeris doctorum testimoniis fulcit. Nemo jam non videt, ad usum rei communis intercipiendum nullam quantivis temporis usurpationem prodesse. Cui adjungendum est etiam eorum qui dissentiunt auctoritatem huic quaestioni non posse accommodari. Illi enim de Mediterraneo loquuntur, nos de Oceano: illi de

⁺per tot. tit. ff. ne quid in flum. pub.

⁺L. Scio. ff. de minor. Vasq. lib. 1. de suc. reso. c. 7.

⁺all. Balbum de praescr. 5. q. pr. in q. 11. illius. 5. quaest. pr. Gl. in c. inter caetera. 16 q. 3. Alphons. de Castr. de potest. leg. poen. lib. 2. c. 14. Bal. in fine. et ibi Ang. in omnes. C. de praescr. 30. ann. et c.

sinu, nos de immenso mari, quae in ratione occupationis plurimum differunt. Et quibus illi indulgent praescriptionem, illi littora mari continua possident, ut Veneti & lanuenses, quod de Lusitanis dici non posse modo patuit. Imo & si prodesse posset tempus, ut quidam posse putant in publicis quae sunt populi, tamen non ea adsunt quae necessario requiruntur. Primum enim docent omnes⁺ desiderari, ut is qui praescribit huiusmodi actum, eum exercuerit non longo duntaxat tempore, sed ^{+d. loc. n. 38.} memoriam excedente: deinde ut tanto tempore eundem actum nemo alius exercuerit, nisi concessione illius, vel clandestine: praeterea ut alios ut volentes prohibuerit, scientibus quidem & patientibus ijs ad quos ea res pertinebat: nam etsi exercuisset semper, & quosdam exercere volentes prohibuisset semper, non tamen omnes, quia alij fuerunt prohibiti, alij vero libere exercuerunt, id quidem sufficeret, ex Doctorum sententia. Apparet autem debere haec omnia concurrere, tum quia praescriptioni publicarum rerum lex inimica est, tum ut videatur praescribens iure suo non autem communi usus, idque non interrupta possessione. Cum autem tempus postulatur, cujus initij non exstet memoria, non semper sufficit, ut optimi interpretes ostendunt, probare saeculi lapsum: sed

constare oportet famam rei majoribus ad nos transmissam, ita ut nemo supersit qui contrarium viderit, aut audierit. Occasione rerum Africanarum in ulteriora primum Oceani inquirere coeperunt regnante Iohanne Lusitani, anno salutis millesimo quadringentesimo septuagesimo septimo: viginti post annis sub Rege Emanuele⁺ promontorium Bonae spei praeternavigatum est, seriusque multo ventum Malaccam, & insulas remotiores, ad quas Batavi navigare coeperunt anno millesimo quingentesimo nonagesimo quinto, non dubie intra annum centesimum. Iam vero etiam eo quod intercessit tempore aliorum usurpatio adversus alios etiam omnes impedivit praescriptionem. Castellani ab anno millesimo quingentesimo decimo nono possessionem Lusitanis maris circa Moluccas ambiguam fecere. Galli etiam & Angli non clanculum, sed vi aperta eo perruperunt. Praeterea accolae totius tractus Africani aut Asiatici partem maris quisque sibi proximam piscando & navigando perpetuo usurparunt, nunquam a Lusitanis prohibiti. Conclusum igitur sit, jus nullum esse Lusitanis quo aliam quamvis gentem a navigatione Oceani ad Indos prohibeant.

⁺*Osorius lib. 1.*

Capvt VIII.***Jure gentium inter quosvis liberam esse mercaturam.***

QVOD si dicant Lusitani cum Indis commercia exercendi jus quoddam proprium ad se pertinere, eisdem fere omnibus argumentis refellentur. Repetemus breviter & aptabimus. Iure Gentium hoc⁺ introductum est, ut cunctis hominibus inter se libera esset negotiandi facultas, quae a nemine posset adimi. Et hoc, sicut post dominiorum distinctionem continuo necessarium fuit, ita originem videri potest antiquiorem habuisse. Subtiliter enim Aristoteles μεταβλητικὴν dixit ἀναπλήρωσιν τῆς κατὰ φύσιν ἀυταρκείας: hoc est,⁺ negotiatione suppleri id quod naturae deest, quo commode omnibus sufficiat. Oportet igitur communem esse jure gentium, non tantum privative, sed & positive, ut dicunt magistri, sive affirmative. Quae autem illo⁺ modo sunt juris gentium, mutari possunt: quae hoc modo, non possunt. Id ita intelligi potest. Dederat natura omnia omnibus. Sed cum a rerum multarum usu, quas vita desiderat humana, locorum intervallo homines arcerentur, quia, ut supra diximus, non omnia ubique proveniunt, opus fuit traje-

⁺Vide c. 1. L. ex hoc iure. ff. de iust. et iure. et ibi Bart.

⁺lib 1. de republ. c. 9.

⁺Vide Covar. in c. peccatum. §. 8.

ctione: nec adhuc tamen permutatio erat, sed alijs vicissim rebus apud alios repertis suo arbitrio utebantur: quo fere modo apud Seres⁺ dicitur rebus in solitudine relictis sola mutantium religione peragi commercium. Sed cum⁺ statim res mobiles monstrante necessitate, quae modo explicata est, in jus proprium transiissent, inventa est permutatio, qua quod alteri deest ex eo quod alteri superest suppleretur. Ita commercia victus gratia⁺ inventa ex Homero Plinius probat. Postquam vero res etiam immobiles in dominos distingui coeperunt, sublata undique communio non inter homines locorum spatij discretos tantum, verum etiam inter vicinos necessarium fecit commercium: quod ut facilius procederet, nummus postea adinventus est, dictus ἀπο τοῦ νόμου, quod institutum sit⁺ civile. Ipsa igitur ratio omnium contractuum universalis, ἡ μεταβλητικὴ, a natura est. modi autem aliquot singulares ipsumque pretium, ἡ χρηματιστικὴ, ab instituto: quae vetustiores juris interpretes non satis distinxerunt. Fatentur tamen omnes proprietatem⁺ rerum, saltem mobilium a jure gentium primario prodire, itemque contractus omnes quibus pretium non accedit. Philosophi τῆς⁺ μεταβλητικῆς, quam translationem vertere licebit, genera statuunt duo: τὴν ἐμπορικὴν καὶ

⁺*Pompon. Mela. lib. 3.*
⁺*c. 5.*

⁺*lib. 1. ff. de contrah. emt.*
lib. 33. c. 1.

⁺*d. L. 1. Aristot. lib. 5. de*
Morib. c. 8. et lib. 1. de
Rep. c. 9.
c. lus naturale. dist. 1.
Arist. d. c. 9.

⁺*Castr. ex Cyno. et aliis in*
d. L. ex hoc iure. n. 20. et
num. 28.

⁺*Plato Sophista.*

τὴν καπηλικήν: quarum ἐμπορικὴ, quae est ut vox ipsa indicat inter gentes dissitas, ordine naturae prior est, & sic a Platone ponitur.⁺ Καπηλικὴ eadem videtur esse quae παράστασις Aristoteli, tabernaria sive stataria negotiatio inter cives. Idem Aristoteles τὴν ἐμπορικὴν⁺ dividit in ναυκληρίαν & φορτηγίαν, quarum haec terrestri itinere, illa maritimo merces devehit. Sordidior autem est καπηλική, contra⁺ honestior ἐμπορικὴ, & maritima maxime, quia multa multis impertit. Vnde navium exercitationem ad summam rempublicam pertinere dicit Vlpianus: institorum non eundem esse usum: quia illa omnino secundum naturam necessaria est. Aristoteles: ἔστι γὰρ⁺ ἡ μεταβλητικὴ πάντων ἀρξαμένη, τὸ μὲν πρῶτον ἐκ τοῦ κατα φύσιν, τῷ τὰ μὲν πλείω, τὰ δὲ ἐλαττω τῶν ἰκανῶν ἔχειν τοὺς ἀνθρώπους. *Est enim translatio rerum omnium coepta ab initio, ab eo quod est secundum naturam, cum homines partim haberent plura quam sufficerent, partim etiam pauciora.* Seneca: *quae emeris vendere gentium ius⁺ est.* Commercandi igitur libertas ex jure est primario gentium, quod naturalem & perpetuam causam habet, ideoque tolli non potest, & si posset non tamen posset nisi omnium gentium consensu: tantum abest ut ullo modo gens aliqua gentes duas inter se contrahere volentes juste impediatur.

⁺*Plato lib. de Rep. 3. qui locus citatur. in L. 2. ff. de nundinis.*

⁺*Arist. lib. 1. de repub.c. 11.*

⁺*Cicero offic. 1. Arist. lib. 1. de rep. c. 9.*

⁺*d. loco.*

⁺*1. de benef. c. 9.*

Capvt IX.***Mercaturam cum Jndis propriam non esse Lusitanorum titulo occupationis.***

PRIMUM inventio aut occupatio hic⁺ locum non habet, quia jus mercandi non est aliquid corporale, quod possit apprehendi: neque prodesset Lusitanis etiamsi primi hominum cum Indis habuissent commercia, quod tamen non potest non esse falsissimum. Nam & cum initio populi in diversa iere, aliquos necesse est primos fuisse mercatores, quos tamen jus nullum acquisivisse certo est certius. Quare si Lusitanis jus aliquod competit, ut soli cum Indis negotientur, id exemplo caeterarum servitutum, ex concessione oriri debuit aut expressa aut tacita, hoc est praescriptione: neque aliter potest.

⁺*Vide argumenta. c. 2. et c. 5.*

Capvt X.***Mercaturam cum Jndis propriam non esse Lusitanorum titulo donationis Pontificiae.***

CONCESSIT nemo: nisi forte⁺ Pontifex, qui non potuit. Nemo enim quod suum non est concedere potest. At Pontifex, nisi totius Mundi temporalis sit Dominus,

⁺*Vide arg. c. 3. et c. 6.*

quod negant sapientes, jus etiam commerciorum universale sui juris dicere non potest. Maxime vero cum res sit ad solum quaestum accommodata, nihilque ad spiritualem procurationem pertinens, extra quam cessat, ut fatentur omnes, Pontificia potestas. Praeterea si Pontifex solis illud Lusitanis jus tribuere vellet idemque adimere hominibus caeteris, duplicem faceret injuriam: Primum Indis, quos ut extra Ecclesiam positos Pontifici nulla ex parte subditos esse diximus. His igitur cum nihil quod ipsorum est adimere possit Pontifex, etiam jus illud quod habent cum quibuslibet negotiandi adimere non potuit. Deinde alijs hominibus omnibus Christianis & non Christianis, quibus idem illud jus adimere non potuit sine causa, aut causa indicta. Quid quod ne temporales quidem Domini in suis imperijs prohibere possunt commerciorum libertatem, uti rationibus & auctoritatibus ante demonstratum est? Sicut & illud confitendum est, contra jus perpetuum naturae gentiumque, unde ista libertas originem sumsit in omne tempus duratura, nullam valere Pontificis auctoritatem.

Capvt XI.***Mercaturam cum Jndis non esse Lusitanorum propriam iure praescriptionis aut consuetudinis.***

RESTAT praescriptio, seu consuetudinem mavis dicere. Sed nec hujus nec illius vim esse aliquam inter liberas⁺ nationes, aut diversarum gentium Principes, nec adversus ea quae primigenio jure introducta sunt, cum Vasquio ostendimus. Quare & hic ut jus mercandi proprium fiat, quod proprietatis naturam non recipit, nullo tempore efficitur. Itaque nec titulus hic adfuisse potest, nec bona fides, quae cum manifesto desinit, praescriptio secundum Canones non jus dicetur sed injuria. Quin & ipsa mercandi quasi possessio non ex iure communi quod ad omnes aequaliter pertinet: sicut contra, quod aliae nationes cum Indis contrahere forte neglexerunt, id non Lusitanorum gratia fecisse existimandi sunt, sed quia sibi ita expedire crediderunt: quod nihil obstat quo minus ubi suaserit utilitas, id facere possint, quod antea non fecerint. Certissima enim illa regula a⁺ doctoribus traditur, in his quae sunt liberi ar-

⁺*Vide argumenta c. 7.*

⁺*glos. et Bart. in l. viam.*

bitrii seu merae facultatis, ita ut per se⁺ actum tantum facultatis ejus, non autem jus novum operentur, nec praescriptionis nec consuetudinis titulo annos etiam mille valituros: quod & affirmative & negative procedit, ut docet Vasquius. Nec enim quod libere feci facere cogor, nec quod non feci omittere. Alioquin quid esset absurdius quam ex eo quod singuli non possumus cum singulis semper contrahere, salvum nobis in posterum non esse jus cum illis, si usus tulerit, contrahendi? Idem Vasquius & illud rectissime, ne infinito quidem tempore effici, ut quid necessitate potius, quam sponte factum videatur. Probanda itaque Lusitanis foret coactio, quae tamen ipsa cum hac in re juri naturae sit contraria, & omni hominum generi noxia, jus facere non potest. Deinde illa⁺ coactio durasse debuit per tempus, cujus initij non extet memoria: id vero tantum hinc abest, ut ne centum quidem anni exierint, ex quo tota fere negotatio Indica penes Venetos fuit, per Alexandrinas trajectiones. Debuit etiam talis esse coactio,⁺ cui restitum non sit. At restiterunt⁺ Galli & Angli, aliique. Neque sufficit aliquos esse coactos, sed ut omnes coacti sint requiritur, cum per unum non coactum

⁺ *publ. ff. de via publ. Balb. in 4. par. 5. par. princ. qu. 1. Panorm. in c. ex parte Astens. de concess. praeben. Doct. in. l. qui iure familiaritatis. ff. de acq. poss. et alleg. per Covar. in c. possessor. parte. 2. §. 4. in 6. contr. usu freq. c. 4. n. 10. et 12. d. n. 12.*

⁺ *Vasq. de loco. n. 11.*

⁺ *Guicc. lib. 19. histor.*

⁺ *Vide 5. c. 7. sub finem.*

servetur in causa communi libertatis possessio. Arabes autem & Sinenses a saeculis aliquot ad hunc usque diem perpetuo cum Indis negotiantur. Nihil igitur prodest ista usurpatio.

Capvt XII.

Nulla aequitate niti Lusitanos in prohibendo commercio.

EX his quae dicta sunt satis perspicitur eorum caeca aviditas, qui, ne quenquam in partem lucri admittant, illis rationibus conscientiam suam placare student, quas ipsi magistri Hispanorum qui in eadem⁺ sunt causa manifestae vanitatis convincunt. Omnes enim qui in rebus Indicis usurpantur colores injuste captari quantum ipsis licet, satis innuunt, adduntque nunquam eam rem serio Theologorum examine probatam. Illa vero querela quid est iniquius, quod dicunt Lusitani quaestus suos exhauriri copia contra licentiam? Inter certissima enim Iuris enuntiata est nec in dolo eum versari, nec fraudem facere, ne damnum quidem alteri dare videri qui iure suo utitur: quod maxime verum est, si non ut alteri noceatur, sed rem suam augendi animo quippiam fiat. Inspici enim debet id

⁺ *Vasq. contr. illustr. c. 10. n. 10. Vict. p. 1. de Indis. rel. 1. n. 3.*
l. sin autem. §. pen. de rei vind. l. nullus videtur. de Reg. iuris l. illud constat. Quae in fr. credit. l. fluminum. §. ult. de damno infecto. l. nemo damnum. de reg. iur. Bart. in l. 1. n. 5. ff. de flum. Castr. in l. si tibi. C. deservit.

quod principaliter agitur, non quod⁺ extrinsecus in consequentiam venit. Imo si proprie loquimur cum Vlpiano, non ille damnum dat, sed lucro quo adhuc alter utebatur eum prohibet. Naturale autem est & summo juri atque etiam aequitati conveniens, ut lucrum in medio positum suum quisque malit quam alterius, etiam qui ante perceperat. Quis ferat querentem opificem quod⁺ alter ejusdem artis exercitio ipsius commoda evertat? Batavorum autem causa eo est justior, quia ipsorum hac in parte utilitas cum totius humani generis utilitate conjuncta est, quam Lusitani eversum eunt. Neque hoc recte dicitur ad⁺ aemulationem fieri, ut in re simili ostendit Vasquius: aut enim plane hoc negandum est, aut asseverandum non ad bonam modo, verum etiam ad optimam aemulationem fieri, iuxta Hesiodum, ἀγαθὴ δ' ἔρις ἥδε βροτοῖσι, *Bona lis mortalibus haec est*. Nam etiam si quis pietate motus, inquit ille, frumentum in summa penuria vilius venderet, impediretur improba durities eorum hominum qui saeviente penuria suum carius fuerant vendituri. Verum est talibus modis minui aliorum reditus: nec id negamus, ait, *sed minuuntur cum universorum hominum commodo: Et VTINAM omnium*
PRINCIPVM

⁺l. 1. §. *denique de aq. et aq. plu.*

Vide Vasq. contr. usu fr. c. 4. n. 3. et seq.

l. Proculus de damno infecto.

⁺*Vasq. d. loco.*

⁺*ibidem. n. 5.*

et TYRANNORVM ORBIS *redditus ita minuarentur*. Quid ergo tam iniquum videri potest, quam Hispanos vectigalem habere Terrarum Orbem, ut nisi ad illorum nutum nec emere liceat nec vendere? In cunctis civitatibus dardanarios odio⁺ atque etiam poenis prosequimur: nec ullum tam nefarium vitae genus videtur quam ista annonae flagellatio. Merito⁺ quidem. Naturae enim faciunt injuriam, quae in commune faecunda est. Neque vero censi debet in usus paucorum reperta⁺ negotiatio, sed ut quod alteri deest alterius copia pensaretur, justo tamen compendio omnibus proposito qui laborem ac periculum transferendi in se suscipiunt. Hoc ipsum igitur quod in republica, id est minore hominum conventu, grave & perniciosum judicatur, in magna illa humani generis societate ferendum ne est? ut scilicet totius Mundi Monopolium faciant populi Hispani? Invehitur Ambrosius in eos qui maria⁺ claudunt: Augustinus in eos qui itinera obstruunt: Nazianzenus in coemptores suppressoresque mercium, qui ex inopia aliorum soli quaestum faciunt, & ut ipse facundissime loquitur καταπραγματεύονται τῆς ἐνδείας. Quin & divini sapientis sententia publicis diris devovetur, sacerque habetur, qui ali-

⁺l. 1. C. de monop.

⁺Caiet. ad sum. Thom. 2. 2. q. 77. ar. 1. quod ad tertium.

⁺Arist. 1. de rep. c. 9.

⁺5. Hex. c. 10. lib. 4. q. 44. sup. Num. In fun. Basilij.

menta supprimendo vexat annonam: ó συνέχων σίτον δημοκατάρατος. Clament igitur Lusitani quantum & quam diu libebit: lucra nostra deciditis. Respondebunt Batavi: Imo nostris invigilamus. Hocne indignamini in partem nos venire ventorum & maris? Et quis illa vobis lucra mansura promiserat? Salvum est vobis, quo nos contenti sumus.

Capvt XIII.

Batavis ius commercij Jndicani qua pace, qua induciis, qua bello retinendum.

QVARE cum & jus & aequum postulet, libera nobis ita ut cuiquam esse Indiae commercia, superest ut sive cum Hispanis pax, sive induciae siunt, sive bellum manet, omnino eam quam a natura habemus libertatem tueamur. Nam ad pacem quod attinet, notum est eam esse duûm generum: aut enim pari federe, aut impari coitur. Graeci istam vocant συνθήκην ἐξ ἴσου:[†] hanc σπονδᾶς ἐξ ἐπιταγμάτων. illa virorum est, haec ingeniorum servilium. Demosthenes in oratione de libertate Rhodiorum: καί τοι χρῆ τοὺς βουλομένους ἐλευθέρους εἶναι τὰς ἐκ τῶν ἐπιταγμάτων συνθήκας φεύγειν, ὡς ἐγγὺς δουλείας οὕσας: *eos qui volunt esse liberi oportet*

[†]Thucydes Isocrat.
Andocides.

tet omnes conditiones quibus leges imponuntur ita fugere tanquam quae proximae sunt servituti. Tales autem sunt omnes quibus pars altera in jure suo imminuitur, juxta Isocratis definitionem, προστάγματα vocantis τὰ τοῖς ἑτέροις ἐλαττοῦντα παρὰ τὸ δίκαιον. Si enim, ut inquit Cicero, suscipienda bella sunt ob⁺ eam causam, ut sine injuria in pace vivatur, sequitur eodem pacto, pacem esse vocandam, non pactionem servitutis, sed tranquillam libertatem: quippe cum & Philosophorum & Theologorum complurium⁺ judicio pax & justitia nominibus magis quam re differant, sitque pax non qualiscunque, sed ordinata concordia. Induciae autem si fiunt satis apparet ex ipsa induciarum natura non debere medio earum tempore conditionem cujusquam deteriore fieri, cum ferme Interdicti uti possidetis instar obtineant. Quod si in bellum trudemur hostium iniquitate, debet nobis causae aequitas spem ac fiduciam boni eventus addere. Nam ὑπὲρ μὲν ὧν ἂν⁺ ἐλαττῶνται μέχρι δυνατοῦ πάντες πολέμοις, περὶ δὲ τοῦ πλεονεκτεῖν οὐχ οὕτως: *at propter alieni cupiditatem non item* quod & Alexander Imperator ita expressit: τὸ μὲν ἄρχειν ἀδίκων ἔργων οὐκ ἀγνώμονα ἔχει τὴν πρόκλησιν, τὸ δὲ τοὺς ὀχλοῦν-

⁺off. 1.

⁺Polus Lucanus apud Stob. de iust. Clem. Alex. Strom. 4. August. 15. de civit.

⁺Demostenes.

τας ἀπο σείασθαι, ἔκτε τῆς ἀγαθῆς συνειδήσεως ἔχει το θαρραλέον, κί ἐκ τοῦ μή ἀδικεῖν ἀλλ' ἀμύνασθαι, ὑπάρχει το ἔυελπι. *Eius a quo coepit iniuria provocatio maxime invidiosa est: at cum depelluntur aggressores, sicut bona conscientia fiduciam secum fert, ita quia de vindicanda non de inferenda iniuria laboratur, spes etiam adsunt optimae.* Si ita necesse est, perge gens mari invictissima, nec tuam tantum, sed humani generis libertatem audacter propugna:

*Nec te quod classis centenis remigat alis⁺
Terreat (INVITO labitur illa MARI)
Quodve vehunt prorae Centaurcia saxa minantes,
Tigna cava et pictos experiare metus.
Frangit et attolit vires in milite causa,
Quae nisi iusta subest excutit arma pudor.*

⁺*Propertius lib. 4. eleg. 6.*

Si justa multi, & ipse Augustinus, arma⁺ crediderunt eo nomine suscipi, quod per terras alienas iter innoxium negaretur, quanto illa erunt justiora, quibus maris, quod naturae lege commune est, usus communis & innoxius postulatur? Si juste oppugnatae sunt gentes quae in suo solo commercia alijs interdicebant, quid illae quae populos ad se nihil pertinentes per vim distinent, ac mutuos earum commeatus intercludunt? Si res ista in iudicio agigaretur, dubitari non potest quae a

⁺*Vide 5. c. 1.*

viro bono expectari deberet sententia. ait⁺ Praetor: *Quo minus illi in flumine publico navem agere, ratem agere quove minus per ripam exonerare liceat, vim fieri veto.* De mari & littore in eandem formam dandum interdictum docent interpretes, exemplo Labeonis,⁺ qui cum interdiceret Praetor: *Ne quid in⁺ flumine publico ripave eius facias, quo statio iterve navigio deterius sit, fiat:* simile dixit interdictum competere in mari: *Ne quid in⁺ mari inve littore facias, quo portus, statio, iterve navigio deterius sit, fiat.* Imo & post prohibitionem, si quis scilicet in mari navigare prohibitus sit, aut non permissus rem suam vendere, aut re sua uti, iniuriarum eo nomine competere actionem Vlpianus respondit. Theologi insuper & qui tractant casus, quos vocant, conscientiarum, concordantes tradunt, eum qui alterum vendere aut emere impediatur, utilitatemve propriam publicae ac communi praeponat, aut ullo modo alterum in eo quod est juris communis impediatur, ad restitutionem teneri omnis damni viri boni arbitrio. Secundum haec igitur Vir bonus iudicans Batavis libertatem commerciorum adjudicaret, Lusitanos & caeteros qui eam libertatem impediunt vetaret vim facere, damna restituere juberet. Quod autem in iudicio obtineretur, id ubi iudicium haberi non potest, iu-

⁺*l. l. ff. ut in flum. pub. nav. liceat*

⁺*Glos. ibidem.*

⁺*l. 1. in pr. ff. de flum.*

⁺*l. eadem. §. si quid in mari. l. 2. ff. Ne quid in loco pub. §. si quis. l. in iniuriarum. actio. et l. si quis propr. ff. de iniur. Silv. in verbo restitutio parte 3. sub finem. alleg. Gerar. Oldradum. et Archid. argum. l. 2. ff. ad l. Iuliam. de annonam et l. annonam. de extraord. crimin. et ibi glos.*

sto bello vindicatur. Augustinus: *Iniquitas⁺ partis adversae iusta ingerit bella*. Et Cicero:⁺ *cum sint duo genera decertandi, unum per disceptationem, alterum per vim, confugiendum ad posterius si uti non licet priore*. Et Rex⁺ Theodoricus: *veniendum tunc ad arma, cum locum apud adversarium iustitia non potest reperire*. Et quod proprius est nostro argumento, Pomponius eum qui rem omnibus communem cum incommodo caeterorum usurpet MANV PROHIBENDVM respondit. Theologi quoque tradunt sicuti pro rerum cujusque defensione bellum recte suscipitur, ita non minus recte suscipi pro usu earum rerum quae naturali jure debent esse communes, Quare ei qui itinera praecludat evectionemque mercium impediat, etiam non expectata ulla publica auctoritate, via facti, ut loquuntur, posse occurri. Quae cum ita sint, minime verendum est, ne aut Deus eorum conatus secundet, qui ab ipso institutum jus naturae certissimum violant, aut homines ipsi eos multos patientur, qui solo quaestus sui respectu communem humani generis utilitatem oppugnant.

FINIS.

⁺De civ. lib. 4. Off. 1.

Cassiod. 3. Var. 1. 17.

⁺Cassiod. 3. Var. 1. 17.

⁺I. quamvis quod in littore.

ff. de acq. rer. dom. Henric

Gorich. de bello iusto.

prop. 9.

Cum sub hoc tempus plurimae Regis Hispaniarum literae in manus nostras venissent, quibus ipsius et Lusitanorum institutum manifeste detegitur, operae pretium visum est ex iis, quae pleraeque eodem erant argumento, binas in Latinum sermonem translatas exhibere.

DOMINE Martine Alphonse de Castro Prorex amice, ego Rex multam tibi salutem mitto. Cum hisce literis perveniet ad te exemplum typis impressum Edicti quod faciendum curavi, quo ob rationes quas expressas videbis, aliasque meis rebus conducentes prohibeo commercium omne externorum in ipsis partibus Indiae aliisque regionibus tramarinis. Quandoquidem res haec est momenti atque usus maximi, & quae effici summa cum industria debeat, impero tibi, ut simulatque literas has & edictum acceperis, publicationem eius omni diligentia procures in omnibus locis ac partibus istius imperii, idque ipsum quod edicto continetur exequaris sine ullius personae exceptione, cuiuscunque qualitatis aetatis conditionisve sit, citra omnem moram atque excusationem, procedasque ad impletionem mandati via merae executionis, nullo admissio impedimento, appellatione, aut grauamine in contrarium: cuiuscunque materiae generis aut qualitatis. lubeo itaque hoc ipsum impleri per eos ministros ad quos executio pertinet, iisque significari non modo eos qui contra fecerint malam operam mihi navaturos, sed eosdem me puniturum privatione officiorum in quibus mihi seruiunt. Quia autem relaturn est mihi commorari in istis partibus externos multos variarum nationum

Italos, Gallos, Germanos, Belgas, quorum pars maior, quantum intelligimus, eo venit per Persida & Turcarum imperium, non per hoc regnum, adversus quos si ex huius Edicti praescripto ac rigore procedatur, posse inde nonnullas difficultates sequi, si illi ad Mauros inimicos perfugiant, vicinisque munitionum mearum dispositionem indicens, rationesque monstrent quae rebus meis nocere possent, exsequi te hoc edictum volo prout res & tempus ferent, atque ea uti prudentia qua illae difficultates evitentur, curando ut omnes externos in potestate tua habeas eosque custodias pro cuiusque qualitate, ita ut adversus imperium nostrum nihil valeant attentare, utque ego omnino eum sinem consequar quem hoc Edicto mihi proposui. Scriptae Vlyssipone XXVIII Novembris. anno CIO IO C VI. subsignatum erat, Rex. Inscriptio. Pro Rege. Ad Dominum Martinum Alfonsum de Castro consiliarium suum, & suum Proregem Indiae. Protex amice Rex multam salutem tibi mitto. Etsi pro certo habeo tua praesentia iisque; viribus cum quibus in partes austrinas concessisti, perduelles Hollandos, qui illic haerent, nec minus indigenas qui eis receptum praebent, ita castigatos fore, ut nec hic nec illi tale quicquam in posterum audeant, expediet tamen, ad res tuendas, ut iustam classem eique; operi idoneam, cum tu Goam redibis, in istis Maris partibus relinquo, eiusque imperium & summam praefecturam mandes Andreae Furtado Mendosae, aut si quem ei muneri aptiorem iudicabis, quemadmodum pro tuo in me affectu confido, ea in re non aliud te respecturum quam quod rebus meis erit utilissimum. Scriptae Madritii XXVII. Ianu. CIO IO C VII. Signatum Rex. Inscriptio. Pro Rege. Ad Dominum Martinum Alfonsum de Castro suum consiliarium & suum proregem Indiae.